ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

20 октобар

НЕДЕЉНИ ЛИСТ НАРОДНОГ ФРОНТА БЕОГРАДА

БРОЈ 76 ГОД. II | ИЗЛАЗИ СВАКОГ ПЕТКА | БЕОГРАД, 17 МАЈ 1946 ГОД. | ВЛАЈКОВИЋЕВА 8, ТЕЛ. 23-003 и 20-443 | ЦЕНА ОВОМ БРОЈУ 2 ДИН.

БЕОГРАД

Изглед града са пешачког моста на Сави

Зашто су предлози западних сила за решење питања Трста не само неправични већ и за њих штетни

Колико је неправична италијанско - југословенска граница, какву су предложиле у Паризу Енглеска и Сједињене Државе, најбоље се види по томе што ни сам сењор де Гаспери, и поред све своје безочности, није имао образа да тражи више

Комисија учених стручњака, којој је било стављено у задатак да предложи разграничење између наше земље и западног суседа, добила је била прецизна упутства да се при томе руководи етничким, економским и географским чињеницама. Енглески и амерички стручњаци нису водили рачуна ни о чему другом, сем о предрасудама са којима су се прихватили овога посла.

О етнографији Јулиске Крајине постоји довољно података. Детаљни пописи становништва, које је вршила Аустроугарска, дају прилично тачну слику бројног односа нашег и италијанског живља, ма да су ти пописи вршени по критеријуму неповољном за Југословене и ма да су их спроводили чиновници у већини Италијани.

На основу тих пописа израђене су детаљне етнографске карте, које дозвољавају да се једним погледом уочи фактично стање и етнографска граница.

Прошле јесени извршен је нови попис који показује да је етнографско стање још много повољније за Југославију, него што би се могло претпоставити на основу аустроугарских статистика.

Сами чланови комисије пропутовали су све карактеристичне крајеве Јулиске Крајине, па су и сами, на лицу места могли утврдити да овај попис у потпуности одговара тачноме стању на терену.

Преко свега тога енглески и амерички стручњаци прешли су безобзирно и предложили граничну линију, која би се могла сматрати етнографском границом само тако, ако би се узеле за основицу фалсификоване фашистичке статистике на које се позива сењор де Гаспери.

Према једном Рајтеровом извештају од 13 маја амерички министар спољних послова г. Бернс изјавио је да је спреман прихватити линију француских стручњака „пошто је такво решење правилно у етничком погледу". Са тим се, каже Рајтер, сложио и Бевин.

Француска линија се нешто разликује од енглеске и америчке Према томе и сама господа Бернс и Бевин признају да линије њихових стручњака нису „правилне у етничком погледу".

Уствари и сама француска линија још је доста далеко од тога да буде „етнички правилна". Она оставља под Италијом чисто југословенске крајеве и много већу југословенску мањину, него што би била италијанска мањина у Југославији.

Са економског гледишта предлози западних савезника исто су толико неприхватљиви. Они би донели постепено привредно изумирање Трста и свих обалних градова, који би били додељени Италији.

Незнатна група италијанских ирендентиста, која је пре Првога светскога рата постојала у Трсту, била је чувена са своје пароле: „Хоћемо Италију па макар коров растао по обалама Трста".

Предлози енглеских, америчких и француских стручњака са економског гледишта изгледају тако, као да је ова иредентистичка парола постала највиша економска мудрост.

Најглавније пруге, којима иде скоро сав промет Трста, биле би пресечене границом на неколико километара од вароши. Једном окуком границе око вароши Горица би била одвојена од области чији је главни привредни центар.

Приморски градови западне Истре: Копер, Пиран, Умаг, Новиград, Пореч, Ровињ, Водњан и Пула не би, са државом којој би припадали, имали никакве саобраћајне везе, сем поморскога пута преко целе ширине Јадранскога Мора. Чак ми им и водоводне и електричне централе биле у иностранству. Ти градови били би потпуно отсечени од пољопривредног залеђа, које их храни, а ово залеђе, опет, не би имало приступа на њихове тргове.

Ово су само најглавније привредне чињенице, а постоје и многе друге које показују економску бесмисленост предлога енглеских и америчких стручњака.

Са географског гледишта ти предлози управо су смешни. Они дају Италији појас земљишта десет до двадесет километара широк, 120 километара дугачак и целом ширином Јадранског Мора одвојен од Италије. Та територијална глиста, на коју би се свела Мусолинијева „Венеција Ђулија" — тако је Мусолини називао крајеве отете од Југославије — додиривала би само репом италијанску територију и била би са њом повезана једним јединим друмом и њему паралелном пругом, усеченим у стену северозападно од Трста.

За Италију би овај остатак

пише:

МИХ. С. ПЕТРОВИЋ

„Венеције Ђулије" био слепо црево од кога не би имала никакве користи. За Југославију би био трн у оку и огромна привредна штета, а за своје становнике значио би привредну пропаст.

Какве би користи имали Енглези, Американци и Французи од оваквог разграничења Југославије са Италијом? Апсолутно никакве, сем ако не мисле да би за њих било корисно да Југославији нанесу какву било штету.

И заиста, са званичне и полузваничне стране не дају се никаква образложења тезе западних сила.

Добар део енглеске штампе истиче, међутим, стратешке разлоге и у мање више отвореном облику наговештава како би Совјетски Савез загрозио енглеским поморским путовима у Средоземном Мору, ако би Трст био додељен Југославији.

Са које год се стране посматра ова инсинуација јасно излази да је у потпуности неоправдана.

Никакви и ничији стратешки интереси не могу оспорити народу Јулиске Крајине право да сам одлучује о својој судбини, јер је у Другом светском рату вођена борба за право самоопредељења и слободу народа, а не за стратешке интересе.

Стратешки Трст не би много значио ни за Југославију ни за Италију, поред осталог и зато, што би у сваком случају био удаљен од границе само мали број километара.

Из свега тога излази да не постоје чак ни стратешки разлози да нам се оспорава Трст.

Западни савезници немају у ствари ни оправданих економских разлога да нам га одузму. Већ сада, под њиховом управом, три четвртине поморског промета у тршћанском пристаништу иде за Југославију, а скоро све остало за земље Средње Европе.

Ако они желе да створе разгранате трговачке односе са централном и југоисточном Европом у њиховом је интересу да Трст опет буде главни саобраћајни чвор за трговину са тим земљама, као што је некада био. То Трст може постати само ако буде југословенски. Ако би се усвојиле разне фантастичне линије, које границама пресецају скоро све железничке везе на неколико километара од пристаништа, очевидно је да Трст неће моћи да игра ону улогу, која му је његовим положајем намењена.

Трст у југословенским рукама био би велико пристаниште од неоцењиве користи не само за развитак југословенске трговине већ и за развитак међународне трговине читавог једног дела Европе, па и за развитак трговине западних сила са тим делом Европе. Захтевајући за Трст режим који би га економски убио, оне у исто време затварају и једна врата свога трговачког промета.

Од свега, међутим, највећа би била морална штета. Један од најважнијих чинилаца савезничке победе у рату била је вера европских народа да се савезници боре за правичну ствар. Ако би се оваквом једном крупном неправдом, — као што би било решење граничног питања на штету Југославије, — показало да та вера није била основана и да се послератна питања решавају и без правде и без логике и без обзира на свечана обећања — то би свакако имало недогледних последица.

ПОСЛЕ НЕПРАВЕДНИХ ПРЕДЛОГА АМЕРИЧКИХ, ЕНГЛЕСКИХ И ФРАНЦУСКИХ СТРУЧЊАКА

Одлучни глас Београда за Трст и Јулиску Крајину

Општем захтеву наших народа да се Трст и Јулиска Крајина прикључе Југославији родољубиви Београд придружио се на начин који јасно и одлучно показује како данас, кад се решава питање слободе или ропства за нашу браћу, куца срце наше престонице.

Проговориле су београдске фабрике. Са хуком мотора, са шумом кајшева, са жагором који прати наш рад на обнови, измешао се и наш одлучни глас протеста.

Најтоплији израз захвалности Совјетском Савезу за чврсто постављену реч науке и правде

— Улажемо свој протест против омаловажавања жртава наших народа које су они дали за заједничку ствар слободе! Протестујемо против оспоравања права на самоопредељење нашем народу у Јулиској Крајини и Трсту! — пишу радници и намештеници предузећа „Беометал" Савету министара спољних послова у Паризу.

— Шаљемо своје огорчене протесте због неправде која се чини према нашем народу у Јулиској Крајини — кажу радници Главног завода за израду одеће Југословенске армије, потсећајући Савет министара спољних послова на онај неоспоран, тако значајан допринос који је народ Трста, народ Јулиске Крајине дао у борби против фашизма, против италијанског империјализма, за општу савезничку ствар.

— Тражимо да се воља слободољубивих народа поштује у интересу правде, истинске демократије и трајног мира! — захтевају радници предузећа „Дунав" у свом протесту против неправилног и неправедног става америчких, енглеских и француских стручњака.

У фабрикама „Рогожарски", „Микрон", „Пролетер", „Београдска текстилна", у стругари и електричној централи „Макиш", Ортопедском заводу, по свим фабрикама и предузећима, одржавају се митинзи на којима радни људи Београда, они који су уз највеће напоре успели да уклоне тек један део тешких трагова рата, трагова фашистичког разарања, изражавају своје најдубље чуђење, своје гнушање због повлађивања онима који су порушили њихове фабрике, запалили им домове и донели смрт њиховој браћи, њиховој деци, њиховим родитељима.

Покренуле су се београдске школе. Омладина нашег херојског народа која се борила за ослобођење отаџбине од фашистичких завојевача, омладина Београда, која заједно са омладином целе земље у херојству никад није заостајала иза наших радника, већ је у тој борби са њима, била једно, омладина која је за слободу Трста и Јулиске Крајине проливала крв и у самом Трсту, самој Јулиској Крајини, прекинула је за тренутак своје учење. Она не схвата како се може не поштовати оно што су речитим језиком отпора фашизму, језиком борбе за слободу, језиком жртава и крви рекли наши народи у току најтежих дана. Она не разуме да се савезници могу оглушивати о оно што је, приносећи 42.000 својих синова за слободу, у чије остварење, док је фашистичка војска била пред њим, док се с пушком у руци борио против те војске која је вршила злочине, ни за тренутак није посумњао, тако одлучно рекао храбри народ Трста и Јулиске Крајине.

Из фабрика, школа и домова наших слободољубивих грађана, протест против неправде изишао је и на улице Београда и чуо се на свим улицама и трговима. Радници, студенти и грађани нашег главног града и ту су манифестовали за присаједињење Трста и Јулиске Крајине нашој Републици.

По свим београдским рејонима одржани су последњих

(Наставак на 2 страни)

Етнички принципи

...А ја вас питам: какав етнички карактер има, рецимо за Енглеску тамо Африка, гдје живе разни народи, само не енглески?

(Из говора маршала Тита на Трећем конгресу омладине Југославије)

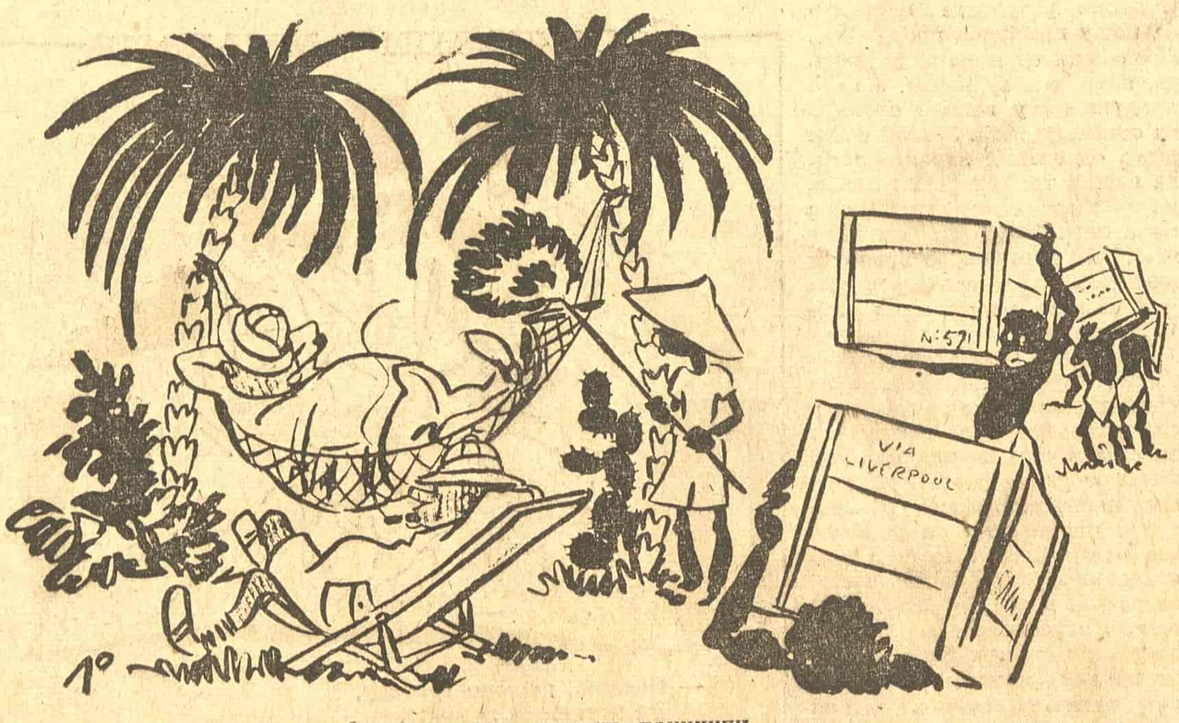

— Да, Џоне, баш су добри ови наши етнички принципи.

Граничне линије „стручне“ комисије

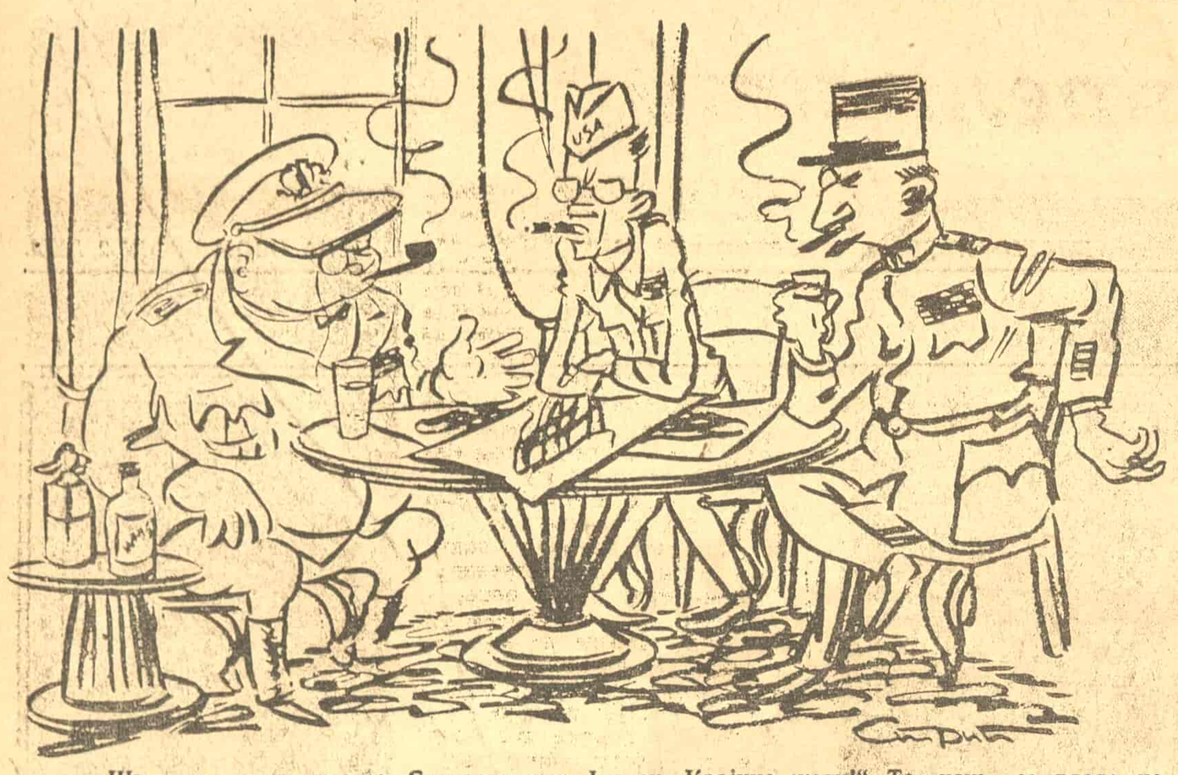

— Шта ови вечито тврде: „Становништво Јулиске Крајине жели!“ Та, наше се владе не брину ни шта желе наши, а камо ли шта желе они!

(Наставак са 1 стране)

дана конференције и митинзи посвећени крају наше отаџбине, чија се слобода неправедним предлозима америчких, енглеских и француских стручњака доводи у питање. Кроз говоре својих претставника и поклицима за слободу Трста и Јулиске Крајине, за правду нашој браћи која не желе да остану изван наше слободне земље, браћи која неће границу између себе и нас, као што је ни ми Београђани нећемо, цео Београд је показао да стоји као један човек уз своју владу. Грађани престонице показали су да су спремни да пруже сваку потпору и помоћ својој влади да се очувају интереси наше народне заједнице.

У протестима Београда чуо се и мушки глас нашег Универзитета, жаришта наше науке, који дише једном душом са целим Београдом и целом нашом земљом. Београдски универзитет подигао је достојанствени протест што се под именом науке и стручњаштва износи оно што са њима нема никакве везе, што се позивањем на научне чињенице газе права наших народа која би баш тим чињеницама морала бити само потврђена и доказана. Универзитет је подигао свој глас науке и традиционалног слободарства **„против оних назови-стручњака и назови-научника који су нашли да је најпаметније искасапити нашу Јулиску Крајину и оставити њене животне жиле куцавице, са најбољим, највреднијим и најборбенијим деловима нашег народа, у ропству италијанских освајача“** (др Душан Недељковић).

Људи са нашег Универзитета, научници и студенти, не могу да поједе да велике жртве које је наш народ поднео у току четири године, да натчовечанска борба наших народа за слободу може бити награђена **„новим ропством нашег народа који је двадесет пет година у правом смислу речи чамио у италијанској тамници“** (др Александар Белић).

Глас протеста против злоупотребе науке, против повреде наших основних права која смо крвљу извојевали, пропраћен је најтоплијим изразом захвалности Совјетском Савезу, онима који су на питању Трста и Јулиске Крајине чврсто поставили реч науке и правде. Поклицима који су се чули на митинзима не само у Београду, већ и у читавој нашој земљи и кроз телеграме упућене генералисимусу Стаљину народи Југославије и Београд захвално су поздравили **„највишу човечанску свест и савест која се као и увек и овога пута у ствари Јулиске Крајине чврсто афирмирала“** (из телеграма генералисимусу Стаљину упућеног са Београдског универзитета).

Отмено

— Замислите молим Вас ала би било страшно, да нема ових пакета од „Унре“. Мој јадни Фифика био би страшно гладан!

Такмичење постаје нов систем рада у обнови земље

пише
Драгић АКСЕНТИЈЕВИЋ

Захваљујући правилно постављеној организацији такмичарских планова и чињеници да у такмичењу учествује 95% радног народа, нису изостали богати резултати у свим гранама привреде и на свим пољима на којима се такмичење одвијало. Оспособљен је читав низ нових машина и оне већ данас раде у индустрији најнеопходније артикле за бољи и солиднији живот нашег народа. Самоиницијатива у проналажењу нових, рационалнијих метода рада развила се код наших радника у знатној мери, а у вези с тим дошло је повећање продукције, што је основни услов за брже и правилније побољшање економског стања земље. Сам елан и такмичарска дисциплина доспела је до такве висине да радни народ Београда, захваљујући томе, заиста може ведра и поносна чела да погледа на своје резултате, јер они апсолутно говоре о томе да су радници показали у овом такмичењу своју високу свест да раде за себе и свој народ. Захваљујући таквом схватању, радници и намештеници дали су 1,315.074 добровољна радна часа на пољу обнове и изградње земље. Производни планови постављени од наших народних власти у свим предузећима, уколико зато није било објективних непремостивих препрека, у потпуности су извршени, а у добром делу предузећа и премашени.

Један од битних пропуста у првомајском такмичењу је, несумњиво, недовољна организација евиденције резултата такмичења. Чињеница је да, и поред толико очигледних успеха у такмичењу, данас немамо конкретних резултата постигнутих на појединим пољима рада у току такмичења. Ми морамо у новој етапи такмичења учинити да се јасно види колико је повећана продукција у једном предузећу у току нормалног радног времена, колико увођењем и оспособљавањем нових стројева, а колико радом у прековременим добровољним радним часовима. Несумњиво је да наши напори у даљем такмичењу морају бити усмерени у том циљу да обавезе у погледу повећања продуктивности рада буду испуњене у нормалном радном времену. Обавезе за добровољне прековремене радне часове треба ускладити са стварним потребама и могућностима предузећа и установе. Нема никакве користи од бројно великих добровољних прековремених радних часова, ако они нису испуњени ефективним радом.

Као неопходно потребно показало се да у даљем стварању такмичарских планова управе синдикалних подружница и такмичарски одбори морају створити много чвршћи контакт и сарадњу са управама предузећа и стручним руководиоцима одељења, који познају производну моћ (капацитет) предузећа и његов план производње за односни период, за који се узимају такмичарске обавезе. Ускладити те обавезе према производном плану, значи избећи обавезе за непотребне прековремене радне часове, којих је у првомајском такмичењу било много у нашим установама. То значи водити рачуна о томе да број прековремених радних часова не сме бити такав да води непотребном изнуравању радника. То значи водити бригу о томе да се омогући такмичарима да у потпуности испуне примљене обавезе у нормалном радном времену. Уколико баш хоћемо да дамо добровољне часове, онда их морамо употребити на улепшавање нашег града, обнову паркова и порушених кућа. Уз напоре да производни планови потпуно буду остварени, не смемо изгубити из вида да квалитет продуката не сме изостати ни најмање иза квантитета. Обавезе у том смислу морају у даљој етапи такмичења наћи своје место у такмичарским плановима, јер је помањкање квалитета продуката пропуст и недостатак нас самих, а то иде на уштрб нас и наших народа.

Пропусти и недостаци у досадањем такмичењу морају нам послужити као поука да нам ново такмичење буде много боље и плодније. У вези с тим треба имати у виду случај да је у току првомајског такмичења учињено много на пољу повећања производње и културно-просветном раду, организационом учвршћењу наших синдикалних организација. Сређивању финансиског пословања није поклоњена довољна пажња, или се на тим секторима, у упоређењу са децембарским такмичењем, такмичење није форсирало довољно нити се оно одвијало у довољној сразмери у односу на производњу.

По питању евиденције такмичења и његових резултата мора се остварити много чвршћа веза између такмичарских одбора при синдикалним подружницама и месних одбора. Евентуална саветовања такмичарских одбора, на којима би се повремено узајамно преносила искуства из такмичења и износили успеси, је метод који би у новој етапи такмичења требало практиковати, јер би он свакако користио за даље успешно одвијање такмичења.

Првомајско такмичење, као што је већ напред речено, дало је видне резултате нарочито на пољу повећања продукције. Пронађени су нови методи рада, повишене су норме, а цена продуктима у већини случајева остала је иста. У вези с тим једна од битних карактеристика наших такмичарских планова за нову етапу такмичења мора бити борба за снижење цена и одређивање праве и правичне норме где она постоји и за њено увођење тамо где је још нема.

Радници и намештеници Београда, поучени искуством из првомајског такмичења, свесни да данас раде искључиво за себе и свој народ и да од њиховог рада зависи њихова будућност, изменили су свој однос према раду и учиниће све да такмичење постане заиста њихов систем рада у даљој изградњи и обнови земље. С таквим перспективама они улазе у нову етапу такмичења да би на дан наредног сумирања резултата такмичења могли ведра и поносна чела положити рачуне о своме раду.

ЗНАЧАЈНИ ЗАДАЦИ УРБАНИСТИЧКОГ ИНСТИТУТА

Будући урбанизам у Србији кретаће се кроз једну установу

пише
Инж. М. МАКСИМОВИЋ
помоћник Министра грађевина Србије

Новооснован Урбанистички институт при Министарству грађевина Србије је у Уредби окарактерисан као »научно - стручно тело са задатком развијања теорија и практике урбанизма«.

Руковођен архитектом изврсног реномеа Николом Добровићем, који је око себе окупио већину наших најбољих урбаниста, Институт већ увелико ради на најпречим нашим урбанистичким проблемима.

Најнеодложнији проблем, а у исти мах и највећи, најсложенији и најодговорнији, то је проблем уређајне основе Београда, главног града не само Народне Републике Србије, него у првом реду и Федеративне Народне Републике Југославије.

Београд досада није имао ништа, што би заслуживало да се назове регулационим планом — уређајном основом.

Међутим, Београд се мора обнављати, и више од тога — Београд се мора изграђивати, онако, како захтевају савремени урбанистички принципи, онако, како ће што пре постати савремен, леп, здрав и удобан град, са решеним основним проблемима саобраћаја, поделом на зоне (станбена, административна, индустриска, трговачка, зелени појасеви за одмор и фискултуру итд).

Стога је Институту стављен као први и најхитнији задатак да реши основна питања уређајне основе Београда.

При овоме раду, који је већ отпочео, води се рачуна о реалним могућностима. Јер, не водити рачуна и стварном стању, рушити потпуно старо да би се саградило ново, значи бити нереалан, значи не водити рачуна о многим милијардама које се тим уништавају, не водити рачуна о томе да град мора да живи, ради и ствара, да му се мора обезбедити континуитет развоја. Али, водити сувише рачуна о постојећем, у крајњој линији, значило би задржати старо — па ма и рђаво, а то не би био урбанизам, него крпеж са незнатним препravкама и улепшавањима.

Досада су урбанисти у Институту радили сами, решавајући основне проблеме. Сада им долазе у помоћ и сарадњу саобраћајни стручњаци за железнице (за грађење и експлоатацију) и за речни саобраћај.

Урбанисти и остали стручњаци нацртаће план Београда. Али, пре него што тај план буде приведен у дело, потребно је да народ каже своју реч о њему. Стога се предвиђа, када уређајна основа буде постављена у основним цртама и када прође прво кроз критику једног ширег стручног форума изван Института, да се приреди изложба, да се организује низ јавних предавања са дискусијом, да се усталаса и заинтересује цео Београд и читава наша јавност, да план прође кроз критику свих и сваког, па тек онда да се приступи разради детаљне уређајне основе.

Нема никакве сумње да ће овакав поступак донети много добрих, здравих, корисних и лепих нових идеја, да ће допунити, изменити и побољшати план, а у исто време ће га и популарисати, доносећи тако двоструку и вишеструку корист.

Према изјавама руководиоца Института, може се очекивати да ће идејна скица уређајне основе бити зрела за једну такву широку дискусију и критику већ током наредних неколико недеља.

Институт се, поред проблема Београда, бави и другим нашим актуелним проблемима. Решава се уређајна основа порушеног Лесковца, ради се на плановима Ужица, Јагодине, а у току су и претстудије за Неготин и друге наше градове. Студира се регионални план Србије, Војводине и појединих наших крајева. Посао се развија, расте, добија темпо и хармонизира се.

Иза нас је велики период народноослободилачке борбе, ми смо сведоци његових тековина које се морају изразити и у уређајним основама наших градова. Регионални планови биће саставни део нашег будућег планског развоја и наше планске привреде.

Огроман посао стоји пред нашим урбанистима. То нас доводи до двоструког закључка: Институт мора око себе да окупи све оне који знају и могу мислити и радити као урбанисти, било као сталне (унутарње) чланове Института, било као спољне (повремене) сараднике. Други закључак је тај, да Институт мора стално и упорно стварати и изграђивати свој подмладак, јачајући кадар урбаниста. Оба ова закључка се већ остварују.

Будући развој урбанизма у Србији кретаће се искључиво кроз Урбанистички институт. Ово, разуме се, не значи никакво монополисање на Институт целокупне урбанистичке активности; градови и насеља ће моћи расписивати конкурсе за своје уређајне основе. Они могу чак и појединим пројектантима поверавати израду планова, као спољним сарадницима Института, но Институт ће бити она врховна стручна и научна инстанца, која ће имати одлучујућу реч при одобравању таквог пројекта. А да се не би дешавало да се на израду једног плана утроши знатно време и енергија, па тек онда да се констатује да су у њему потребне измене, сви планови који се буду радили у Србији или за Србију биће рађени у сталном контакту са Институтом, тако да се ревизија и потребне исправке врше већ током рада, без излишног губљења времена и радне енергије.

Стварањем Урбанистичког института добили смо орган који ће нам омогућити да оно што у градовима и насељима будемо градили, буде и рационално и лепо, репрезентативно, здраво, да наши будући градови, насеља и села, бање и летовалишта буду саграђени онако, како одговара слободном духу и човечанским потребама слободног радног човека.

О раду у угоститељским радњама Земаљског предузећа

Наше народне власти поклањају пуну пажњу развоју угоститељства као важном сектору наше народне привреде и старају се да га подигну на достојну висину. У ту сврху основано је Земаљско угоститељско предузеће, које ће у Београду и унутрашњости отворити низ хотела и ресторана. У Београду су досада отворени: ресторација „Занатски дом“, „Касина“, „Београд башта“, „Душанов град“ и кафана код „Два рибара“.

Већ за кратко време испољила се предност ових угоститељских радњи над ранијима и оне већ успевају да задовоље потребе широких народних слојева. Тешкоће у раду су велике, али се ипак савлађују, тако да је у њима снабдевање и боље и јевтиније. Пре свега, још увек се не располаже потребним инвентаром, а исто тако недостаје и стручно квалификовано особље. Дешава се стога да поступак келнера према публици није онакав какав би требало да буде, али то су само изузеци. Познато је да посао који келнери обављају захтева много напора; они морају да се брину о консумацији, о благовременој услузи, а исто тако и о наплати. То све није лако постићи ако се има у виду да се и наша публика често пута неправилно односи према угоститељском особљу. Међутим, сами келнери треба да подесе своје понашање како доликује васпитаном радном човеку, а не да њихова услужност зависи од неколико динара напојнице.

Исто тако, и руководеће особље у овим ресторанима нема великог искуства у раду тако да се, поред свег труда да се посао што боље обавља, дешавају пропусти који рђаво утичу на публику. У „Београд башти“, на пример, вечера се служи само у локалу а не и у башти, тако да се људи тискају у загушљивим просторијама, иако већина долази у овај локал баш због баште. Исто тако руководства негде не показују довољно разумевања за рад келнера и захтевају од њих и оно што им не спада у задатак. Код „Касине“ могло се видети како продавачица колача пере тањире на самом шалтеру, иако то не треба да јој буде посао. Морала је због тога да услужује госте са мокрим рукама, што не не оставља добар утисак на посетиоце.

Ниједан од ових недостатака, међутим, није такве природе да се не може отклонити. Пре свега, већина угоститељског особља показује велику вољу да својим услугама подигне углед локала у којем ради. Недостаци који долазе из непознавања посла и нестручности радног особља свакодневно се отклањају. Угоститељска предузећа, као и синдикати, помажу са своје стране да се особље што боље оспособи за службу у новим условима. Отворен је и курс на којем има 88 слушалаца и за који код особља влада велико интересовање.

Стручњаци - мудраци

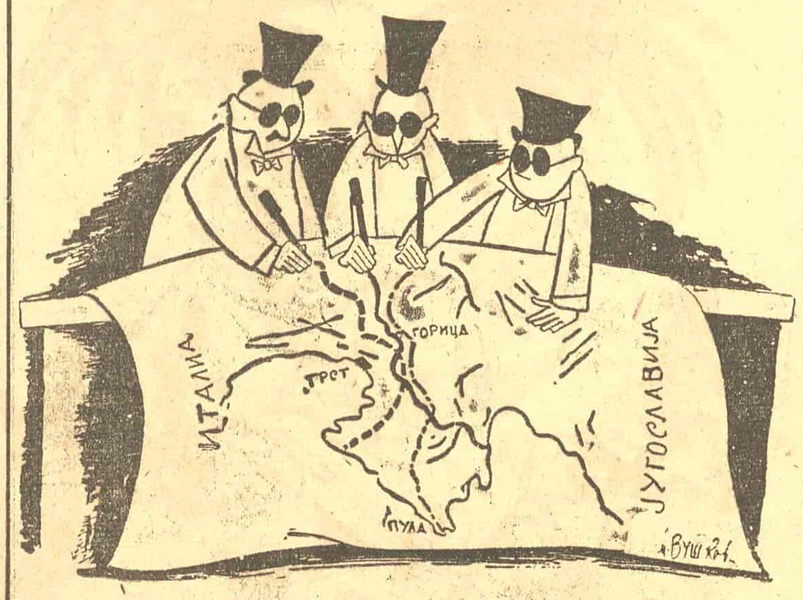

— Пишемо, пишемо границу,
Да напишемо границу,
— Како се нама допада:
Шта остаје, шта отпада...

Више савесности при разврставању робе

Многи артикли који стижу од Унре претстављају за наше грађанство новину. Зато се у недостатку тачних израза за садржај појединих конзерви, у преводима дају називи који немају везе са стварном садржином. Типичан је случај са следовањем које се давало на Т-карте. У саопштењу које је дато преко штампе, речено је да ће се на ове карте делити по 794 грама масла. Тек пошто би уплатили следовање, грађани су видели да уместо масла добијају теглу мармеладе. Због тога су многи тражили да им се врати уплаћени новац и настајала су непотребна објашњења на касама. Пометња је настала и код снабдевача и у неким задружним продавницама трудницама је дељено по 794 грама масла из кутија за болеснике. Могло би се помислити да се ради само о погрешном називу. Међутим, и органи који одређују цене нису се руководили садржајем, него су је одредили према називу. И тако је мармелада, која се у слободној продаји давала по 50 динара у следовању стајала 55 динара.

Грешке које су се десиле у овом случају не би требало да се понављају, јер уносе пометњу код грађана. Поготову нема оправдања за оне који су одређивали цене. Тачно је да ми нисмо вични називима појединих артикала, али бар овде се радило о стакленој тегли кроз коју се тачно могла видети садржина.

Д. П.

Велике количине текстила и обуће, пошиљке Унре, додељене су грађанима Београд

Већ од првих дана ослобођења Београда, поред потребе да се становништво снабдева најосновнијим животним намирницама, поставио се и проблем снабдевања текстилом и обућом.

За време окупације велики део становниш[illegible] је приморан да продаје своја одела и обућу како би могао да одржи свој голи живот, а оно што му је остало било је услед ношења упропашћено. Народне власти учиниле су максимум напора да се ово питање повољно реши. Важну улогу у том решавању имале су пошиљке Унре.

Само у току ове године подељено је Унриног текстила и обуће у врло великим количинама. Тако је између осталог подељено штофа за мушка одела око 2.500 метара, за мантиле око 20.000 метара; готових мушких одела око 4500 комада, око 6000 женских хаљина, готових мушких капута око 20.000 а женских око 7000. Истовремено додељене су становништву Београда и веће количине веша. Подељено је 1783 мушке кошуље, око 10.000 женских комбинезона, око 6000 мушких и око 5000 женских гаћа, преко 20.000 пари мушких и око 7000 пари женских чарапа. Укупно је подељено 32.000 пари обуће.

Поред ове робе која је продавана уз бон, делом преко предузећа, установа и рејона, подељена је извесна количина текстилне робе бесплатно социјално угроженим. Између осталог бесплатно је подељено преко 1200 мушких и исто толико женских капута. Разне половне робе у тежини од преко 25 тона такође је подељено нашим сиромашним суграђанима

НА ПОЉАНАМА СМРТИ У ЈАЈИНЦИМА ГДЕ ЈЕ ПОГУБЉЕНО ОКО 80.000 ЈУГОСЛОВЕНА

Помен на стрелишту

Мајско јутро, облачно а светлошћу засићено. У вароши је оморина, али на пољани јајиначког стрелишта, једанаест километара од Београда, осећа се свежи дах блиске авалске шуме и сладак мирис тек оцвалих багремова. Пољана стрелишта сва је оивичена багремовима. У њиховој сенци, на дужини од више десетина метара, још се виде црни трагови згаришта: ту су Немци спалили хиљаде и хиљаде лешева стрељаних са Бањице, да сакрију траг својих страховитих злочина. На нирнбершком суду злочинци су признали да је у Јајинцима погубљено око 80.000 Југословена.

Паклени план лудака о истребљењу читавих народа нашао је достојан епилог 9 маја 1945 у безусловној капитулацији пред армијама слободе и правде. Берлин је данас још увек море рушевина, а над пољаном смрти у Јајинцима данас суверено влада пролеће. Багремов цвет завејава последње трагове пепела спаљених... Усамљене крстаче којима је насумце засејано терасасто поље једва се назиру у високо набујалој трави, протканој веселим шарама пољског цвећа. Ни пламено црвене булке не потсећају на крв. него на радост и љубав... Из меке траве узлећу лептирићи, плави, као детиње очи. Тишина. Цвркут птица. Зрикавци... Над пољаном смрти у Јајинцима данас суверено влада светло мајско јутро. А пре три године...

Пре три године, 14 маја, на овом месту стрељане су двадесет и две жене.

Биле су разних занимања: Јелена Ћетковић и Јулија Делре — раднице; Даринка Павловић — учитељица; Олга Кршуљ — чиновница; Цвета Николић — сељанка; Вера Ђокић — студенткиња; Лепосава Михаиловић — инжењер...

Биле су разних доба старости: Јелена Цветковић имала је педесет година, Лепосава Переги — деветнаест!.. Кристина Ковачевић била је седа, а Катарина Мутић — тек што је изишла из детињства...

Али свима им је једно било заједничко: безгранична љубав према отаџбини и вера у победу правде. Једнак је био израз

Једна мајка пред сликом своје кћери

гордости на њиховим лицима — кад су у смрт полазиле — иста песма на уснама кад су убациване у камион за Јајинце. Три упаљена аутомобилска мотора у дворишту бањичке тамнице нису могла њихову песму надгласати. Последњу, опроштајну песму — намењену онима који су иза зидова и решетки ослушкивали тога јутра — стрепећи за судбину двадесет и две верне и храбре другарице.

Одвезене су овамо, на јајиначко стрелиште. Нема данас живог сведока њихове погибије. Нико не зна какво је било небо оног мајског јутра пре три године, када су њихова куршумима изрешетана тела пала на земљу, већ натопљену крвљу безбројних жртава. Нико не зна да ли су се дивне тамне очи Јелене Ћетковић последњи пут зауставиле на расцветаном багрему или на облаку који је једрио јутарњим небом. Нико не зна да ли се златна коса Наде Ђокић, кад је пала, расула по трави или се одмах помешала са земљом већ ископане раке... Сведока нема. Али нема ни сумње да су погинуле храбро, достојно, кличући слободи. Јер то су биле жене-борци, које су већ својим животом посведочиле презирање смрти и бескрајну оданост своме народу.

Три године је отад прошло. Данас, док зрикавци све јачом песмом наговештавају подне, кроз високу траву стрелишта промиче мала, црна поворка. То мајке, сестре и другарице погинулих долазе да им одрже трогодишњи помен.

Достојанствене су и тихе у свом болу мајке јунакиња. Само понека не може срцу одолети, па кршећи руке и свијајући се над земљом гласно зајеца и закука:

— Јој, Бећаревићу, живота немао!... Јој Грујичићу, рода немао!... Јој, Олга, моја Олга, где си!..

Али одмах је окружују друге мајке:

— Није она само твоја, она је свију нас...

— Она је ту, и моја Душица је ту...

— Не плачи, другарице, погледај ме, мени су два сина убили...

— А мени три!

Олгина мајка диже се са земље, клецавих колена, и утирући сузе вели:

— Опростите ми, али боли, боли.

— Знамо, мајко, да боли. Знамо како боли... Ипак, не треба плакати.

А мајка одговара вриском ојађеног срца:

— Нећу да плачем — али убијте зликовце!

Црне прилике, као тужне, велике птице лутају по гробљу без хумки и споменика и расипају по њему цвеће, много цвећа, мајске руже и божуре. Затим се све скупљају око једне младе жене која им тихим гласом прича о њиховим кћерима. Она је с њима провела годину дана у логору. Прича о њиховој доброти и храбрости. О заједничким патњама.

— У лето четрдесет и друге падале смо од глади, нисмо могле двапут да обиђемо затворско двориште. А фашисти су нас терали да радимо гимнастику. Бринули су за наше здравље — да бисмо у доброј кондицији изишле овамо, на Јајинце!...

Мајке, потресене, слушају.

— ...Онај који зна зашто умире, умире само физички. Његова идеја остаје. Кад су Немци позвали наше другарице у смрт — они су задрхтали. Јер ни једна од њих није заплакала. Смејале су се и певале... Првих дана по ослобођењу Београда учинило ми се једном на улици да сам срела Олгу Јовановић. И нисам се зачудила. Мислила сам да ју је снага њене вере дигла... Да је природно да она, која се борила за слободу, у слободи живи и шета слободним градом... У нама ће вечито живети успомена на Олгу, на Јелену и све остале...

— Слава им! — одјекује зеленим пољем.

У насталој тишини чује се опет како пригушено цвили једна мајка.

На то се подиже један одлучан, јасан глас. Говори жена у црнини, и сама мајка.

— Ми, драге моје мајке, не треба да плачемо, већ да се заветујемо да ћемо ићи путем којим су ишла наша дивна деца... Да ћемо живети с оном вером, с којом су оне живеле, с оном љубави за слободу... Оне су дале живот за срећнију будућност млађих нараштаја. Ти млађи, данашња омладина — то су сада наши синови и наше кћери. Пригрлимо их, укључимо се у нови живот, радимо за њега. То ће бити најлепши споменик нашим кћерима.

Глас жене у црнини све снажније одјекује пољаном:

— Ових дана треба да се одржи суђење највећем злочинцу, слуги окупатора...

— Проклет био! — одговара хор уцвељених мајки.

— Уместо да плачемо, ми треба данас да тражимо одмазду. Да се изврши правда. Нећемо јадиковати... Наш пут је пут којим су ишла наша деца, пут борбе за срећнију будућност наше земље, ове земље, крвљу наше деце натопљене....

— Да идемо путем наше деце! — понављају мајке, смирено, поносно.

И тихи, облачни мајски дан, и обично терасасто поље, у траву зарасло, одједном потсећају на позорницу грчке трагедије, на Хомера, на највише узлете људскога духа, на најсвечаније тренутке људске историје

Фрида ФИЛИПОВИЋ

ПРЕКО ХИЉАДУ ВАГОНА РАЗНОГ ПОВРЋА ЗАКУПЉЕНО ЈЕ ЗА БЕОГРАДСКЕ РАДНИЧКО-СЛУЖБЕНИЧКЕ ЗАДРУГЕ

Главна београдска радничко-службеничка задруга

постаје важан чинилац на београдском тржишту

Главна београдска задруга ефикасним и разгранатим пословима и оснивањем знатног броја продавница обухватила је у досадашњем раду велике потрошачке масе, којима је пружила артикле по приступачним ценама У првим почецима, у необично великим тешкоћама, Главна београдска задруга је успела да оствари прве постављене задатке и да постане озбиљан економски фактор у привредном животу Београда.

Са стеченим искуствима у раду и усклађивањем основних организационих форми, Главна београдска задруга створила је чврст основ за брже конкретизовање нових задатака, који се постављају пред њом у ове дане и за наредне месеце.

Важан задатак у будућем раду Главне задруге је довоз поврћа и воћа у што већим количинама за Београд. Први основни моменти су већ остварени. Задруга је контрахирањем обезбедила 705,5 јутара засађеног поврћа, које ће износити око хиљаду вагона. Задруга се чврсто повезала са сеоским произвођачким задругама по Војводини преко Задружног савеза, који ће сакупљати све количине поврћа. У истом смислу Нови Сад ће бити набавни центар, обавештајна станица и контрола за пролаз свих саобраћајних средстава, којима ће се довозити са одређених места намирнице. Уз ове главне предрадње Главна задруга је повела рачуна да у случају немогућности потпуног извоза припремљене количине поврћа фабрика „Кулпин“ из Новог Сада преузме прераду поврћа, да би за време зиме Задруга могла снабдети конзервама мензе и задружне продавнице по Београду.

Познати су случајеви да је у посредништву извесних задруга било грешака које су у многоме понекада подизале цену потрошачким продуктима. Полазећи од тог основног става, Главна задруга неће учествовати као посредник у свим овим пословима, већ ће једино за организацију тог посла зарачунавати минималан проценат.

За што бољу и ефикаснију дистрибуцију Главна београдска задруга у том смеру организоваће задружне тезге по пијацама, пиљарнице и специјалне продавнице по граду у којима ће се продавати приспело поврће.

У организовању снабдевања града Главна задруга појачаће рад са текстилним и другим индустриским артиклима. Тако, поред 11 текстилних продавница, отвориће се још три нове, као и две продавнице за намештај и једна за стакларско-порцуланску робу. Отварањем нових продавница створиће се бољи услови за брже снабдевање грађанства.

Један од будућих задатака Главне задруге је брза набавка контролисане и неконтролисане робе, коју ће продавати са минималном зарадом, да би допринела што бржем усклађивању плата радника и намештеника са ценама продуката. За рад са текстилом и индустриском робом предвиђено је око 50,000.000 динара, што показује да ће се рад у том смислу доста развити.

Задруга ће трговини са алкохолним пићима обратити пажњу тиме што ће попунити недостатак у судовима, нужним апаратима и створити добар кадар стручних добављача пића.

У довозу јаја и живине било је доста сметњи због недостатка кавеза за живину и сандука за јаја. Да би се отклониле препреке, које су се појављивале, предузети су кораци за обезбеђење кавеза и сандука, а да би набавка јаја и живине била ефикасна задруга ће се повезати са сеоским задругама и обратиће много више пажње умешнијем паковању ових намирница да би се избегли случајеви кварења.

Главна задруга нарочито је уложила много труда у снабдевање радничко-службеничких мензи тако да је у ту сврху основан координациони одбор са отсеком за мензе. И поред успеха у организовању снабдевања великог броја мензи, које су имале обилан рад, тако да је за прва три месеца у овој години издато 104.000 оброка, Главна задруга ради бољег снабдевања мензи, већ је створила посебне магацине, одакле ће се вршити убрзаније достављање намирница.

Са новим задацима Главна задруга улази у нову фазу рада, у борбу за очување цена, за усклађивање плата радника и намештеника са продајним ценама, што се већ сада огледа на нашим пијацама а што ће убудуће бити још очигледније. За будуће пословање Главна задруга предвидела је 150 милиона динара, чиме се изражава и замах којим ће се вршити снабдевање у Београду.

Чудна ствар!

— А буне се што смо ми дизали где год се шта имало да дигне!

ГРАЂАНИ ПОДРАВСКЕ УЛИЦЕ САМИ СУ УРЕДИЛИ И КАЛДРМИСАЛИ СВОЈУ УЛИЦУ

У великој акцији за уређење града нарочито се истакла Подравска улица на насељу Вождовац. Грађани ове улице, која је била врло запуштена, потпуно су је уредили и калдрмисали својим сопственим средствима. Улица је најпре нивелисана и проширена за четири метра у дужини око 250 метара. После тога, преношен је материјал, у чему су главну радну снагу дали сами грађани. Превезено је 16 камиона материјала и 19 кола камена. Нарочито су се истакли Станко Пејић и Стојан Вилус, који су били организатори и руководиоци радова. Стојан Вилус дао је 108 радних часова, а Станко Пејић 85 радних часова.

Миша ПИШТАЛО

20 октобар болесник..

САЗЛОГ НА ГОРЕ...

Писано је већ о оштећеној огради бившег двор[illegible]ког парка. И предузете су мере да се доведе у ред: уклоњена је бодљикава жица, али је, зато, оборена сама ограда. Ако нема могућности за дефинитивну оправку, требало би је, м[illegible] и провизорно, довести у ред, да не квари изглед ове прометне [illegible]лерије.

ПОЛАКО, АЛИ С[illegible]ГУРНО...

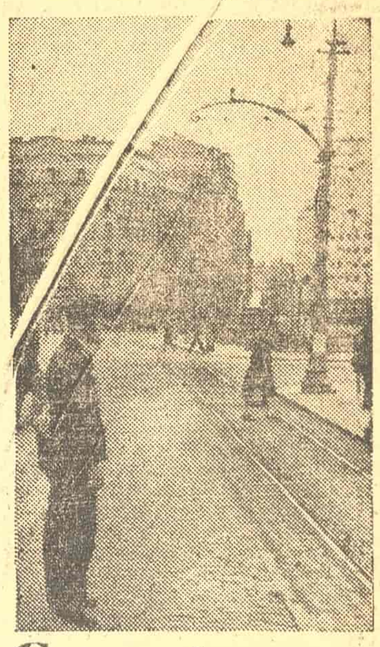

Пољашност Београда се мења, поправљ[illegible]. И саобраћај се регулише. После жутих пруга, које обележавају прелаз пешака преко коловоза, десетине саобраћајаца пиштаљкама опомињу несавесне или неупућене грађане. Треба поздравити ову енергичну меру, која ће, — надамо се — први пут у Београду, завести уредан саобраћај.

НИЈЕ ДОВОЉНО САМО ОКИТИТИ...

Прошао је Први мај. Прошао је Дан победе. Осушило се зеленило на улазима и стубовима. Уместо да декорише, да улепшава, оно ружи. Говори о нашој небрижљивости и нехату. Можда би омладина могла на себе да узме скидање зеленила, које је изгубило своју сврху.

КО ТО ЗНА?

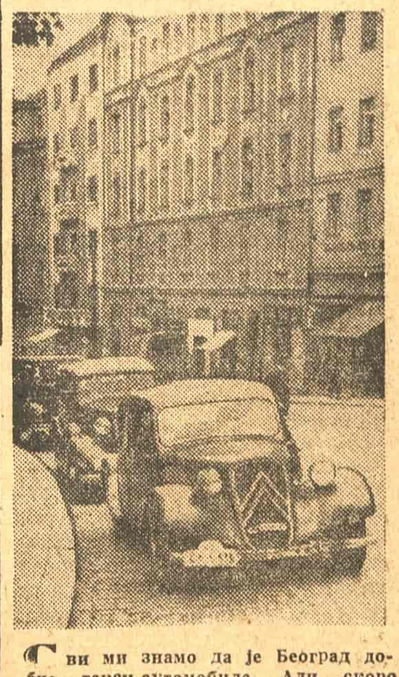

Сви ми знамо да је Београд добио такси-аутомобиле. Али скоро нико не зна где је њихова станица. Требало би ово место, код тераз[illegible]ске терасе, обележити таблом, уколико је то дефинитивно место за такси-аутомобиле.

Улаз у изложбене просторије

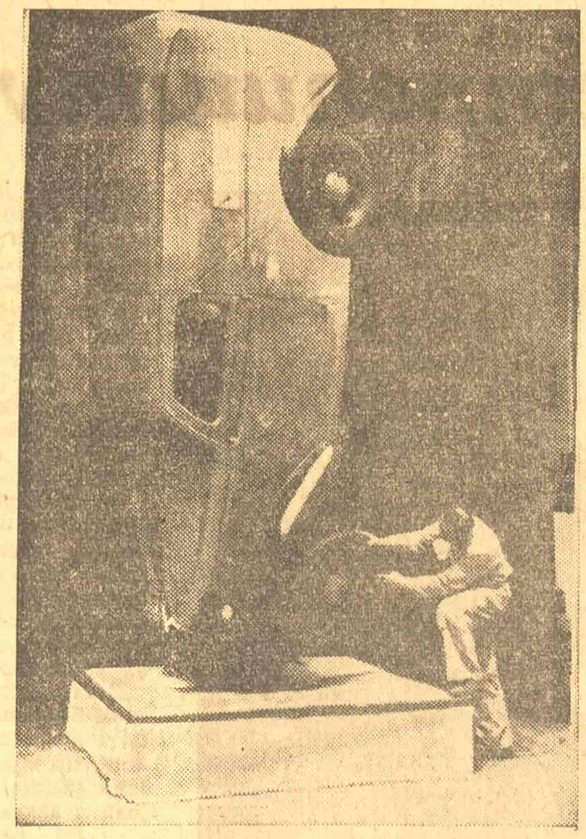

Полуобновљени поштански аутомобил

СМОТРА УСПЕХА

Изложба обнове поштанске, телеграфске и радио службе

Задаци који су стајали и стоје пред Савезом поштанско-телеграфских службеника веома су сложени и тешки. Ослобођење је затекло наш поштанско-телеграфски саобраћај у потпуном нереду, скоро уништен.

Али захваљујући напорима поштанско-телеграфских службеника и помоћи коју су им указале народне власти и народна армија, поштанска и телеграфска служба обновљена је данас толико, да може да задовољи основне и најпрече потребе народа и државе.

У току првомајског такмичења поштанско-телеграфски службеници истакли су се својим преданим радом, а да би грађанство било упознато са резултатима тога рада, Савез службеника поштанско-телеграфско-телефонске и радио службе отворио је у Београду велику изложбу рада и техничких средстава свога саобраћаја. Сав овај материјал изложен је у згради Академије наука.

Изложба је необично добро опремљена и поред изложених радова — резултата такмичења — обилује мноштвом разног другог материјала и графикона, чиме је посетиоцу омогућено, не само да се упозна са данашњим стањем нашег ПТТ саобраћаја, већ и са историјатом, развојем и усавршавањем техничких средстава која омогућују људима да, и поред просторне удаљености, измењују своје мисли, саопштавају једни другима новости и буду обавештени о свим догађајима у свету.

Први део изложбе обухвата графиконе и цртеже који приказују историски развој поштанске и телеграфске службе од најстаријих времена — старог века, до данас. Посетилац упознаје првог разносача поште, тркача египатских фараона, средњовековну дилижансу и најзад данашњу, модерну радио-телеграфску станицу.

Други део обухвата рад наших ПТТ службеника на обнови. Од старог, ратом оштећеног материјала, од поломљених гвоздених конструкција руке наших радника стварале су ново. Део тога рада на обнови може да се прати на самој изложби, јер неколико радника, поред својих машина, раде свој свакодневни посао.

У дирекциској ПТТ радионици у Београду, углавном израђује се и репарира већина материјала, телефонске говорнице, поштански сандучићи, аутомобили, телефони и разни други делови.

Радионица мрежне групе Београд такође је изложила своје производе.

У овом делу изложбе приказано је усавршавање телефонских апарата. Посетилац може да упозна десетине фаза кроз које је прошао телефон, усавршавајући се до данашњег, стоног телефона са бирачем. Такви, најмодернији телефонски апарати израђују се данас и код нас у Београду и Загребу.

Трећи део изложбе, поред најсавршенијих телеграфских уређаја, радио-службе и савремених телефонских постројења, приказује и свакодневни нормални рад службеника поштанско-телеграфског саобраћаја. Поред разгледања изложбе посетилац може и да преда на шалтеру у изложбеним просторијама телеграм, писмо, или пакет по сниженој тарифи.

Постоје многи заборавни пошиљаоци. Њихове пошиљке, без имена, адресе и места у које се пошиљка шаље многобројне су и посетиоци могу да виде хрпу оваквих пошиљки, која их опомиње на већу пажњу при слању писама.

Филателисти имају прилике да виде реткости маркарског света, ревизије поштанских марака.

Најзад, изложене су и зидне новине појединих синдикалних подружница, графикони који приказују успех у првомајском такмичењу и поштанске марке.

Од почетка до краја изложба је веома занимљива и поучна. Опремљена је са пуно пажње, обухвата обиље материјала, техничка обрада је одлична и, после изложбе нашег саобраћаја, претставља једну од најбољих манифестација ове врсте које су досада организоване у Београду.

Наши поштански, телеграфски, телефонски и службеници радио-саобраћаја улажу и даље своје напоре у изградњи и обнови земље. Зато је дужност грађана, омладине, војске, радника и свих осталих становника Београда, да бар својом посетом изложби одају признање тим напорима, јер ће на изложби моћи много што-шта да науче, јер сама изложба заслужује ту пажњу.

Б. В.

КРОЗ СИНДИКАТЕ

ЗА ШТО ПРАВИЛНИЈИ СМЕШТАЈ И ИСХРАНУ ШЕГРТА

Проблеми домова занатских ученика

Један од најважнијих услова за подизање стручних занатских кадрова, поред стручних занатских школа и курсева, јесу и домови занатских ученика у привреди. У бившој Југославији је у току двадесет и две године отворен у Београду само један шегртски дом „Привредник" и један дом малолетника у који су слата морално дефектна и посрнула деца. После ослобођења у току године дана отворено је у Београду осам шегртских домова у којима је смештено укупно 790 радничких омладинаца. Важно је подвући да ни овај број домова није решио збрињавање све омладине у Београду, која треба да се смести у овакве домове. Број омладине која је изгубила родитеље у рату, а која се укључује у привреду, сваког дана, наглим порастом индустрије и занатства, постаје све већи и већи. Пре једанаест месеци у Београду је било око две стотине радничких омладинаца које је требало збринути. Данас, и поред осам домова, преко две стотине омладинаца није у могућности да буде и збринуто.

Поред обавеза у предузећима и радионицама, на позив Првог дома, омладинци свих домова почели су да се такмиче и на културном и фискултурном пољу, на давању добровољног рада на рашчишћавању Београда, у јачању дисциплине и одржавању хигијене. Да би нам успех такмичења био јаснији, потребно је подвући да су се у току отварања домова морале савлађивати разне тешкоће око поправке зграда, набавке инвентара, одела и обуће, питања исхране и тако даље. Велики прилив радничке омладине из свих крајева наше земље, довео је до пренатрпаности у домовима, тако да су преко целе зиме обично по двојица спавала у једном кревету. Недостајала је потребна количина огрева, а у домовима без купатила владале су тешке хигијенске прилике.

Данас су ова питања делимично решена подршком народних власти,

Хигијена, која је услед недостатка потребног инвентара, одеће и рубља, немогућности свакодневног купања шегрта који долазе прљави са посла, била најболније питање, сада је донекле поправљена. У свима домовима инсталирана су купатила набављено је рубље и обућа, окречене су зграде, а ситне поправке извршили су сами омладинци. Омладинци сами рибају и чисте своје собе и сами размештају постеље. Трећи дом у Московској (Крунској 5), који је оглашен за најпримернији, а чији су омладинци добили награду Месног синдикалног већа и Градског УСАОС-а, израдио је пре такмичења план по коме су се образовале секције по струкама. Свака секција се обавезала да ће према своме звању извршити поправке у дому такмичећи се међусобно. Тако је на пример берберски ученик Мирко Вукотић, који је добио награду ИНО-а, а на свечаној конференцији проглашен за ударника, потшишао за 48 часова 159 питомаца. Соба која је најбоље уређена и очишћена, добила је нарочите прелазне прекриваче. Осим тога, питомци су се повезали са рејонском средњошколском омладином, која им је помогла у групном учењу и организовању приредби.

Међутим, постоји маса нерешених питања са којима је потребно озбиљно да се позабави. Начин исхране још није задовољавајући у појединим домовима. На пример у Трећем дому исхрана је, услед осамостаљења домова по питању економије, у току такмичења била слабија него пре такмичења. То се осетило и код осталих домова. Менза у индустриској школи и дому у Раковици била је одувек слаба и ту би се могло наћи решење фузијом ове мензе са мензом „Индустрије мотора" која је добра, а пребацивањем буџета за исхрану питомаца дома у расход ове мензе само би побољшао квалитет хране. На сличан начин требало би решити начин исхране оног дела радничке омладине, којој је ученичка плата недовољна за исхрану, а родитељи, услед болести или старости, једва су у могућности да им обезбеде становање. Смештање оваквих омладинаца у домове је неправилно, јер се на овај начин заузимају места онима, који поред недовољне исхране немају ни стана, јер су без родитеља и старалаца. Ако би се ова омладина, уз минималну надокнаду, прикључила већим радничким и намештеничким мензама на терет чланства и ово би питање једним делом било решено.

Питању стручног васпитног кадра од кога, углавном, зависи самосвест и дисциплина код омладинаца, школска па и стручна наобразба, треба посветити нарочиту пажњу. У почетку је било неразумевања, па се због недовољних финансиских могућности штедело у постављању довољног броја васпитача, а то је било погрешно. Међутим, проблем није ни данас решен. Ми ни данас немамо стручни васпитни кадар који би у потпуности одговорио својим обавезама. Зато би било неопходно да се наш млади васпитни кадар васпита, подиже кроз курсеве које би организовало Министарство просвете.

На свечаној конференцији, на којој је Трећи дом проглашен као најбољи у такмичењу, друго место је добио Први дом. У току такмичења најбољу приредбу дао је Четврти дом, највећи успех у хигијени постигао је Други дом, који је до такмичења у том погледу био најзаосталији. Највише радних часова на прековременом раду у раскрчавању рушевина и најбоље фискултурнике дао је Дом у Раковици.

У ударничком раду узело је учешћа 558 омладинаца, који су дали укупно 12.127 радних часова. У оправкама домова учествовало је 392 омладинца који су извршили 703 оправке. Не сме се заборавити да омладинци време утрошено на овим оправкама, на рибању соба и одржавању хигијене не урачунавају у ударнички рад. У тај прековремени рад рачуна се само време проведено у подизању паркова и рашчишћавању рушевина.

Одмах у почетку такмичење је добило облик борбе између домова за постизавање што бољих резултата.

Питомци домова, поред свог културно-просветног рада, обично су и најбољи ђаци у својим школама и ударници на послу.

Све је ово доказ да највећу пажњу треба посветити уређењу ових установа и отварању нових домова, ако мислимо нашој привреди да дамо добар стручни кадар и свесне раднике.

Бошко НОВАКОВИЋ

У ДРУГОЈ ЕТАПИ ТАКМИЧЕЊА

Ударници, сачувајте име!

Првомајско такмичење је завршено, односно прва етапа такмичења је завршена. Ушли смо у други део такмичења, усвојили смо такмичење као систем у своме раду, такмичимо се и даље. Наши напори не завршавају се истеком извесног временског рока, јер крајњи циљ тих напора је потпуна и коначна обнова наше ратом опустошене земље, фабрика, саобраћаја, мостова и домова, а тиме омогућавање бољег живота за широке народне слојеве.

У току првог дела такмичења многи другови су се истакли својим прегалаштвом у раду и као заслужену награду данас носе титулу ударника. Бити ударник значи бити први у пожртвовању, први у радним напорима, први на најтежим и најопаснијим пословима; значи бити најбољи по радном учинку, по постигнутим резултатима и имати најјаче развијену радничку свест, најздравије схватање о неговању радне дисциплине. Бити ударник значи бити свестан важности свога рада за обнову и бољитак живота целе друштвене заједнице.

Београд има преко две стотине педесет оваквих људи. Више од двеста педесет ударника Београда указују својим друговима на начин којим ће се постићи потпуна победа над заостацима аљкавости и немарности.

Ударници Београда су у прошлом такмичењу уз максимум напора успели скоро у свим предузећима да својим пожртвованим радом, размишљањем о послу и производном процесу пронађу нове форме рада, усаврше и упросте рад, омогуће већу продуктивност и тиме смање производне трошкове, односно цене на тржишту. У току напора дошло се до многих проналазака, до нових и савршенијих конструкција и машина. Велики број имена наших ударника остаће уписан крупним словима у историји нашег рада. Милош Арсић, Васа Старчевић, Тома Врбашки, Стана Лончар, Ружица Игњатовић и многи други остаће увек пример осталим својим друговима.

Али тиме, што су наши ударници дали у прошлом такмичењу, они нису свој задатак коначно испунили. Нико од њих не сме, занет старим успесима, да попусти у раду говорећи да је испунио своје.

Радници Београда и њихови другови — ударници — постигли су током прошлог такмичења велике и стварне успехе. Снижење цена производима и огромно побољшање снабдевања грађанства резултати су њиховог рада.

Али, улога ударника тиме није завршена. Ударник је само једна степеница више ка циљу коме наши радници треба да теже, а тај циљ је: херој рада. Остаје још много тога да се уради. И у даљем току такмичења ударници треба да наставе са својим напорима чувајући и бранећи своје име. Они морају и даље да усавршавају форме рада, да размишљају, истражују и проналазе.

Онај који је једном био први, који је једном проглашен ударником, има као своју највећу дужност да то остане, да је увек први, да уложи све напоре борећи се за титулу хероја рада, јер, у противном, ако би његов радни елан попустио, ако би нестало жеље да и даље буде први, тиме би негирао сам себе, тиме би се борио против самога себе.

Зато, ударници, останите и даље први у напорима, очувајте своје име и покажите шта може и шта значи прегалаштво у обнови, будите и даље пример радним масама нашег народа, јер је то једини пут за остварење бољег живота радничке класе.

Брана ВУЧКОВИЋ

Културно просветни рад

Синдикална подружница Народног позоришта у такмичењу

У току првомајског такмичења синдикална подружница Народног позоришта ставила је у свој план такмичења и припрему двеју премијера. Ова обавеза схваћена је од свих чланова подружнице најозбиљније и као прва претстава у оквиру такмичења дата је опера „У долини" од Д'Албера. Опера „У долини" приказана је најбољим радницима Београда. То је био поклон ударницима од стране њихових другова из синдикалне подружнице Народног позоришта.

Чланови синдикалне подружнице Народног позоришта испунили су своју првомајску обавезу у потпуности приказавши и Гогољеву „Женидбу" као другу премијеру у оквиру такмичења. Тако су прво приказивање „Женидбе" гледали само најбољи трудбеници Београда. Они су пре почетка комада захвалили члановима Народног позоришта за њихов труд и настојање да уметност приближе народним масама.

Комади које је у току такмичења спремила синдикална подружница Народног позоришта добро су одабрани, одлично припремљени и увежбани, што доказује да су наши позоришни радници озбиљно схватили своје учешће у такмичењу.

Чланови синдикалне подружнице Народног позоришта обавезали су се да ће и убудуће наставити са оваквим преданим радом, пружајући прилике за уметничко доживљавање онима од којих уметност и потиче и који је данас омогућују.

Још један НЕСАВЕСНИ ПОСЛОДАВАЦ

Сопственик браварске радионице Атић, у Сарајевској улици број 59, има у својој радионици неколико шегрта. Жељан и лаком на зараду, он је противзаконито тражио од шегрта и приморавао их да раде дванаест до тринаест сати дневно. Али, да би још више уштедео и што боље зарадио на снази тих дечака, Атић своје шегрте није пријавио Уреду за осигурање радника. Када су се дечаци жалили, Атић им је рекао: „За мене не постоји никакав синдикат и не важе његова правила."

За овакав свој рад бравар Атић треба да одговара пред народним судом, који ће потсетити да синдикати постоје и за њега и његове раднике и да је данас немогуће радити по предратним методама.

Данило ЛУКИЋ
секретар Месног одбора металаца

Од залагања војске, грађана и омладине зависи

сабирна акција челичних боца

У нашој металној индустрији осећа се велика несташица челичних боца за оксиген и друге гасове који се употребљавају при заваривању. Тај материјал је немогуће набавити из иностранства, зато смо приморани да се задовољимо оним што имамо, иако тога има мало.

Међутим, мноштво старих челичних боца лежи неискоришћено по нашим радионицама, фабрикама, двориштима па чак и домовима. Оне нису никоме потребне и не служе ничему, док их метална индустрија неопходно треба.

Месни одбор металаца, ради помоћи нашој индустрији, организовао је акцију прикупљања старих челичних боца.

Потребно је да целокупно грађанство потпомогне ову акцију и о свакој челичној боци обавести рејонске комисије које се налазе:

За Први рејон у Чика Љубиној број 20 или на телефон број 25-307; за Други рејон у Косовској број 39, телефон 20-034; за Трећи рејон у Кнеза Милоша број 43, телефон 20-071; за Четврти рејон у Светог Саве број 39, телефон 21-440; за Пети рејон на Булевару Црвене армије број 81, телефон 44-359; за Шести рејон у Крушевачкој број 45, телефон број 44-229 и за Седми рејон у Андре Николића број 25, телефон 50-913.

Од свести грађана, омладине и фронтоваца зависи потпуни успех ове прикупљачке акције, а тиме и успех обнове наше металне индустрије.

Село и град

ПРОФЕСОРИ И УЧЕНИЦИ ПЕТОГ ТЕЧАЈА ЗА РАТОМ ОМЕТЕНЕ УЧЕНИКЕ У ПОСЕТИ СЕЛУ МИРИЈЕВУ

Синдикална подружница професора Петог течаја за ратом ометене ученике, заједно са својим ученицима, посетила је село Миријево. Присутни сељаци и омладина саслушали су са пажњом изведени програм, а затим је професор Драгиша Стефановић одржао веома занимљиво предавање »О штетном утицају алкохола на човечји организам и о racionalном коришћењу воћа«. У име ученика течаја говорио је Милош Радић који је нагласио жељу омладине града за што бољу сарадњу са сељачком омладином, јер је то један од најважнијих услова за изградњу наше боље будућности

Културна група седмог разреда »Младост« извела је затим занимљив програм, са великим бројем песама и рецитација. Драмска секција је извела позоришни комад »Аналфабета« од Нушића

После програма омладинци су заједно са сеоском омладином заиграли коло. Сељаци су веома срдачно испратили своје госте из града.

Б. ЂОРЂЕВИЋ

ПОСЕТА СЕЛУ ЋЕПИЈЕ

Подружница дрводељаца у заједници са лекарима Опште државне болнице, Подружницом Лекарске коморе, зубних лекара, Подружницом бравара, Подружницом лимара и кројачке задруге »Трудбеник« организовала је посету селу Ћепије. Дрводељци су понели већу количину готових предмета који су раздељени сељацима. Затим су извршили поправку врата на Задрузи, Омладинском дому и школи и ћачке клупе. Становницима Ћепије раздељено је 62 парчета разнога намештаја, једна крњача за кукуруз и једна нова вага од 300 килограма.

Сељаци села Ћепије примили су са радошћу посету ове радне групе и приликом растанка приредили јој срдачан испраћај.

Љ. ЈОШИЋ

Удобна вожња

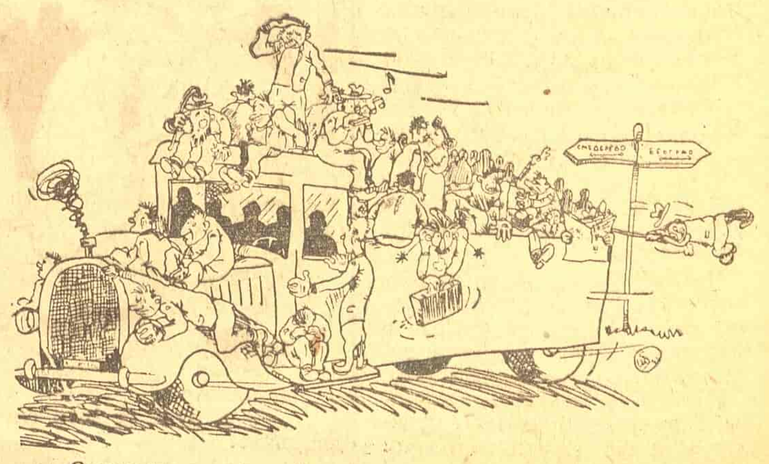

Симплон-експрес Аутобус ког предузећа Србије

КОМУНАЛНИ ПРОБЛЕМИ Београда

СМЕТЊЕ ЗА ДОВОЗ ВОЋА И ПОВРЋА
из удаљених крајева

Од Воћарско - повртарске задруге из Мостара купио је Гранап неколико вагона трешања, грашка и ранога купуса. С обзиром на велику удаљеност и лаку покварљивост робе, унапред је уговорено са Главном управом државних железница да роба буде упућена до Сарајева путничким, а од Сарајева до Београда брзим возом. У име Главне управе државних железница, начелник саобраћајног одељења је и писменим и телефонским путем известио Гранап да ће у томе смислу издати наређење железничкој станици Мостар и Сарајево. Из предострожности Гранап је и са своје стране упутио телеграме железничкој станици Мостар да вагоне прикључи путничком, а Сарајеву да исте прикључи брзом возу. По томе споразуму требало је да роба проведе на путу највише 42 часа.

Тако се, међутим, није десило. У Мостару су вагони доиста прикључени путничком возу 9 овог месеца у 12 часова и требало је да стигну у Београд 11 овог месеца у 5.30 часова ујутру. Пошто нису на време стигли, Гранап се одмах обратио Главној управи државних железница од које је добио одговор да су вагони негде успут откачени и прикључени теретном возу. После неколико Гранапових ургенција вагони су стигли у Београд 12 овог месеца око 5 часова ујутро, дакле са закашњењем од читава 24 часа. Захваљујући чињеници да је роба била добро упакована и да тога дана није било великих понуда те врсте робе на тржишту, Гранапу је успело да исту распрода, и покрај тога што је она изгубила много у квалитету, и да избегне огромне губитке.

Не би то закашњење ни било тако страшно да је била у питању нека друга врста робе и да се то није десило баш у овом времену, када наше установе за снабдевање треба својом брзом интервенцијом на тржишту да одиграју тако значајну улогу. Али је била у питању лако покварљива роба, код које сваки час закашњења повлачи губитак у квалитету, роба коју је требало што пре бацити на тржиште да би се избегло евентуално вештачко подизање цена воћу и поврћу.

Важно је овоме случају посветити пажњу и због тога што је то Гранапу био један од првих покушаја да довози воће и поврће из тако удаљених крајева. С обзиром на релативно срећене саобраћајне прилике, Гранап је с правом могао очекивати да ће бити у потпуности поступљено по уговору са Управом државних железница. После овога догађаја, поставља се питање да ли ће се установе за снабдевање убудуће усудити да праве овакве послове, ко ће им гарантовати да ће роба стићи у исправном стању, ко ће им накнадити евентуалне губитке и сносити одговорност због квара.

Тим питањем треба најозбиљније да се позабави Главна управа државних железница, да установи до кога је кривица у конкретном случају, да ли је ово закашњење последица злонамерног или неког бирократског опхођења одговорних железничких службеника. Важно би било такве сметње у корену отклонити и установама за снабдевање пружити веће сигурности за довоз робе из удаљених крајева. С. Ј.

Колико је текстила дато Београђанима последњом расподелом

Захваљујући напорима радника и намештеника наше текстилне индустрије произведене су знатне количине текстилне робе. У времену од 25 априла до 13 маја ове године раздељено је у Београду: 2018 пакета за породиље; 1317 ћебади уз те пакете; 250 јоргана; 250 душека; 23.000 метара фланела; 6.868 готових пелена; 38.000 комада кошуља с дугачким рукавима; 2.139 кошуља с кратким рукавима; 6.500 комада мушких гаћа; 70.000 пари чарапа; 15.000 пари женских свилених чарапа; 5.300 пари женских памучних чарапа; 37.000 метара штофа за мушка одела; 7.000 метара тканине за радничка одела; 12.100 метара штофа ширине 70 см за женске хаљине; 26.100 метара штофа ширине 140 см за женске хаљине; 61.000 метара памучне материје за женске хаљине; 48.100 метара свилене материје за женске хаљине; 39.500 метара памучне тканине за мушко рубље; 3.300 метара свилене тканине за мушко рубље; 6.550 метара памучне тканине за женско рубље; 13.400 метара свилене тканине за женско рубље; 5.500 метара тканине за пешкире; 1150 комплетних прибора за мушка одела и 5.560 пари женских сокни.

Да би та роба што пре дошла до потрошача, којима је толико потребна, и да би се растеретили магацини, подељене су у кратком времену све ове количине. Роба се налази у 300 продавница приватних, 8 задружних трговина и у 9 продавница Градског предузећа за текстил.

Док није био продужен рок важности бонова стварани су огромни редови пред продавницама, долазило је до свађа, па и немилих сцена. Свако је хтео да купи робу што пре, иако је издато само онолико бонова колико има робе, иако би свако нашао ону робу на коју има бон.

Власти за снабдевање могу из пословања око последње расподеле извући богата искуства: ту се испољила недисциплинованост грађана, крајња неуслужност не само приватних (који долазе на прво место), него и задружних трговаца, па и оних у продавницама градског текстилног предузећа.

Органи Одељења за снабдевање треба у таквим приликама да су на терену, да виде своје недостатке и недостатке оних којима дају робу због продаје. Ту би имали много што-шта да науче, како би се што више реда увело у расподелу робе и у снабдевање грађана.

Ред пред једном трговином текстила

Чистунац...

У Београду су постављени нови сандуци за ђубре.

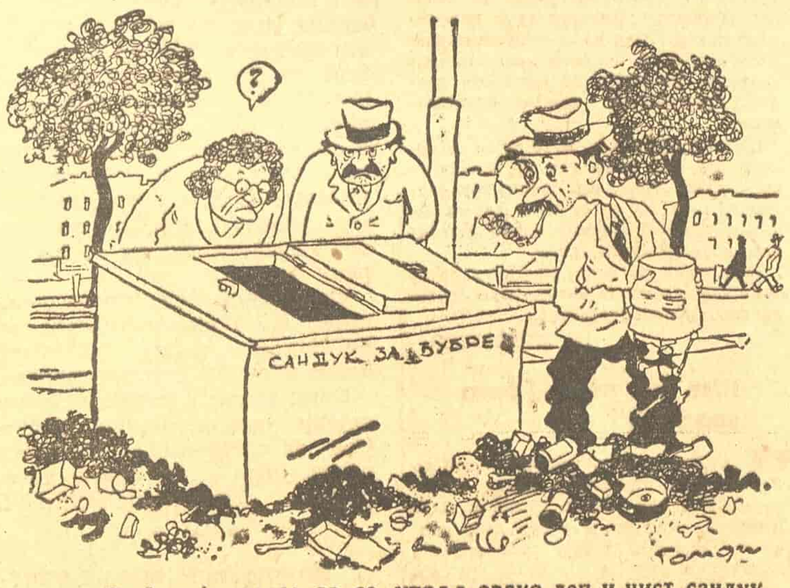

— Е, баш је штета да се упрља овако леп и чист сандук...

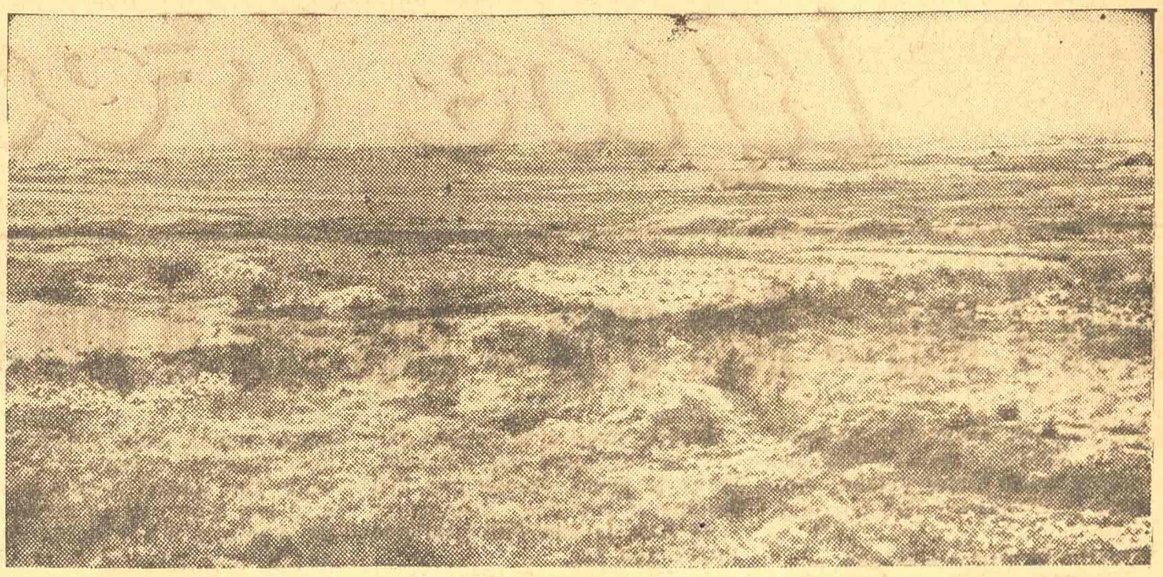

Поглед на Макиш

ИНТЕРЕСИ СТАНОВНИКА БИВШЕГ МАКИШКОГ НАСЕЉА И ИНТЕРЕСИ ГРАДА

НА МАКИШУ СЕ НЕЋЕ ПОДИЗАТИ НОВО НАСЕЉЕ

Некадање Макишко насеље налазило се на терену који претставља заштитни појас водоводних инсталација. Али, и поред забрана за макакво зидање објеката на земљишту Жарковачке општине, закупци извесних парцела почели су да подижу куће. Стварало се дивље насеље, које прати све веће градове, забачена периферија на мочварном тлу. Са подигнутим објектима подизали су се клозети, помијаре, све је то стварало могућности за загађивање воде, а тиме и опасност по читав град. У самом Макишком насељу јављале су се болештине, деца се давила. Макишко дивље насеље било је опасност и по становнике насеља, а још више за остале делове Београда.

За време окупације насеље су порушили Немци колико ради очувања чистоће воде за своју војску у граду, толико и ради чистог појаса, терена испред Београда, плашећи се напада на град. Данас се поставља питање у каквом односу могу бити бивши власници порушених кућа, земљишта, закупци земљишта од жарковачких сељака. Данас се обнова Макишког насеља не може постављати као у прошлости. Стварност и последице једног таквог насеља су познате, а његово обнављање би претстављало опасност за најближе бунаре, каптажних цеви, једном речју за здравље становништва града.

Терен Макиша мора у будућности претстављати заштитни појас, на коме не смеју постојати објекти за становање. Међутим, намеће се потреба да се власницима који су имали куће, сада порушене, који су несумњиви оштећеници, на неки начин накнади штета. Власници су пријавили ратну штету и то у сваком случају треба да претставља главну и једину накнаду порушених кућа. Међутим, за питање земљишта има других решења. Ако народна власт реши да на томе земљишту зида и гради нове водоводне инсталације, или Министарство железница железничке објекте, што је врло могуће, власници земљишта у том случају имају права на новчану накнаду или тражење другог земљишта на другом терену. А ако пак, засада, не постоје могућности за ма какво зидање, власници у том случају би могли користити земљу за пољопривредно обрађивање, што многи и чине. Ако би неки желели да уступе земљу на Макишу за другу парцелу на новом терену или пак накнаду у новцу — то би претстављало правилно решење. Али, случајеви закупаца земљишта од жарковачких сељака, који су и сами добили земљу од општине под закуп, случајеви препродаје, преношења, све то претставља спорна питања приватно-правног карактера, која се једино могу решити пред народним судовима према тужбама заинтересованих.

На овај начин, оштећеницима би се дала могућност за накнаду и они би решили своје питање према жељама, а тиме би се избегла и сва немогућа решења која предлаже и намеће Удружење за заштиту Макишког насеља. Предлози Удружења косе се са основним перспективама развитка Макиша, као нужним заштитним појасом или земљиштем за будуће градње железнице или водовода. Једно је важно, да се насеље не може обнављати, а да ће накнада оштећеницима бити не само накнада, него и истинска помоћ.

Извесни, мали број оштећеника, предлагали су да се оснује друго насеље, попут Макишког. Такво решење је немогуће јер постоје многострука хтења и различите могућности власника, који ни у ком случају не могу да нађу додирних тачака. *В. ПАСКАЉЕВИЋ*

КРАТКЕ КОМУНАЛНЕ ВЕСТИ

Градском предузећу за снабдевање Београда одобрио је Извршни одбор подизање привремених магацина, и то: једног на Сави, капацитета 400 вагона, изнад бетонског моста, а другог капацитета 700 вагона, код пешачког моста на Сави, ка он пет тржница капацитета од 10 до 15 вагона на оним пијацама, где нема већих барака.

*

Са важношћу од 10 маја прописано је летње радно време за све трговачке и занатске радње.

*

Собзиром на разноврсност и обилност послова у привредним предузећима Извршног одбора, образоваће се специјални административни течај за персоналне референте привредних предузећа према унапред предвиђеном градиву.

★ ЖИВОТ И РАД У СССР ★

У БОРБИ и на РАДУ

Пре три године у краткој борби на једном шумском путу тешко је рањен партизански командант Кирил Орловски. У шумском партизанском логору, на столу од боровине, извршена је операција.

Потпуковник Орловски постао је инвалид. Изгубио је обе руке и оглувео. Шта да се ради? Шта га чека у животу? У прошлости био је значајан, крцат делима и тежњама живот, а шта сад претстоји?

Отаџбина се побринула за свога вернога сина. Херој Совјетског Савеза Орловски превезен је у Москву. На свакоме кораку осећао је општу пажњу и поштовање.

Све чешће потпуковник је размишљао о одласку у своје завичајно белоруско село Мишковичи, које је он напустио пре тридесет година, као сасвим млад човек. Међутим, сви његови рапорти и претставке наилазили су на одлучно одбијање. Човек, који је овако херојски и достојно служио отаџбини, има пуно право на одмор.

Али напослетку је Орловски ипак успео. Отишао је у Мишковиче и убрзо изабран тамо за претседника колхоза „Рассвет" („Свитање").

На месту где се налазило његово родно село, Орловски је затекао огромно згариште. Немци су били потпуно спалили село. Од колхоског богатства ништа није остало. Цело село — 230 кућа — имало је четири краве. На хиљаду хектара обрадиве земље сељаци нису располагали ни једним коњем.

Орловски је израдио исцрпан план обнове колхоза, простудиран до најситнијих појединости. До краја 1950 године саградиће се штале, коњушнице, амбари, магацини, трапови, гараже, радионице. Велики воћњак заузеће сто хектара површине. Жетвени принос колхоза изнеће 960 тона жита. Фарма ће давати годишње 800.000 литара млека. Колхозници ће остварити продукцију лана у влакнима од 140 тона. Кроз колхоску земљу протезаће се лепи путеви са дворедима од тридесет хиљада дрвета.

Исто тако саградиће се 200 удобних кућа, снабдевених електриком. Сви ће се ти градови извести на основу новог плана.

Од тога времена прошла је годин дана. Већ су саграђене велика штала, коњушница (у коњушници 30 првокласних коња и 70 коња за вучу), гаража, просторије за чување бензина, ковница. Подигнут је млин итд. Под стрехом се чувају модерне пољопривредне машине. У магацину се налази грађевински материјал. Засађено је и већ расте 30.000 дрвета — јабука и крушака.

Свим тим радовима умешно руководи бивши одважни партизан херој Совјетског Савеза Кирил Орловски.

Многе хиљаде демобилисаних бораца вратиле су се током последњих месеци из Црвене армије кући, у родне градове и села, на миран, стваралачки рад. Бивши борци донели су собом војнички смисао за организацију, уредност, дисциплину, истрајност на послу, одушевљену жељу да личним радом помогну отаџбини како би што пре извидала ране, нанете јој за време рата.

Тракториста Агујев управљао је четири године борбеним тенковима. Рат га је научио да савлађује свакојаке па и највеће тешкоће. Сада он успешно ради у Кајакемској машинско-тракторској станици у Дагестану.

Поље колхоза „Бујнакски" није баш равничасто. Ту и тамо штрче мале хумчице. Али трактор, управљан Агујевљевом искусном руком, нигде не застаје. Ради уједначено, без нарочитог напора, без квара, оре дубоко. Тамо где норма износи пет хектара у току једне смене, тракторист постизава шест и по хектара. Уместо норме од 5,8 хектара он даје седам и по.

На предлог овог бившег борца у машинско-тракторској станици почело је такмичење за обраду хиљаду хектара у сезони. Бригада у којој ради Агујев, остварила је најбоље резултате у Дагестану.

У целој Белорусији чувена је пољопривредна задруга „Червонаја Беларус", Бобрујске области. На челу задруге је демобилисани борац Црвене армије А. Мишур. Под његовим руководством брзо се обнавља задружно газдинство, које су Немци били уништили.

Преко тридесет бивших бораца вратило се у пољопривредну задругу „Уљанов", Краснојарскога краја. Данас они већином врше задатке руководилаца у колхозима — управљају фармама, руководе бригадама итд.

Бивши борци свугде предњаче иницијативом, тежњом да раде у најтежим секторима.

— Молим да ме упутите у најзаосталију машинско-тракторску станицу, — изјавио је резервни официр, носилац осам ордена Н. Далматов.

Пре рата он је радио као механичар — стручњак за тракторе. Далматов је упућен у једну од великих дагестанских тракторских станица. Искусан стручњак, он одлично руководи извршењем великих и сложених задатака.

Совјетски народ дочекује прву годишњицу Дана победе у знаку великих привредних успеха, успеха у области обнове и изградње. У току једне године дигле су се из рушевина хиљаде села, десетине градова. Циновском послу обнове дају значајан допринос они, који су, излажући своје животе, одбранили отаџбину од њених најсвирепијих непријатеља.

Р. ЛЕЈПУНСКА

КОЛХОЗНИЦЕ СССР-а

У башти колхоза „Двадесето-годишњица Октобра", у Московској области, чланице радне бригаде Л. Епифанове набрале су пуне кошаре плодова

Кроз Београд

Доћи 7 маја... Доћи сутра... Доћи кроз 10 дана...

Милован Цимеша, економ Друге радничко-набављачке мензе Петог рејона, дошао је 26 априла пре подне у

Извршни одбор у Сремску улицу, на шалтер за гвожђе, и замолио да му за мензу даду 5 метара жичане мреже за прозоре магацина. Јер дошле су врућине, магацин са покварљивом храном мора се проветравати, а прозор мора бити отворен и осигуран.

Кад је економ дошао, 26 априла, чиновник на шалтеру му је рекао:

— Дођите 7 маја.

7 маја око 10 часова, економ Цимеша дошао је поново. И чекао. Најзад му је речено:

— Дођи 10 маја, друже. Пописујемо залихе.

Десетог ујутру економ је опет био пред шалтером. Велики ред га је задржао од 10 до 11 часова. А кад је стигао до шалтера, чиновник је изјавио:

— Немамо жице...

— Зашто нема?

— Па казао сам ти да нема...

— ? — Економ је слегао раменима...

— Дођи сутра, додао је чиновник.

Сутрадан, 11 маја, већ око 9 и по часова економ је био пред шалтером.

Зашто ниси јуче дошао рекао је чиновник иза шалтера. Било је жице. Имали смо 300 метара и све смо разделили.

— Али, ја сам био јуче пре подне код вас.

— Дођи кроз 10 дана. Имаћемо... биле су последње речи које је чуо економ једне радничке мензе, чији магацин са покварљивом храном треба да чека још нових десет, и можда још који пут по десет дана, а можда и док прође лето, да се неко смилује и одобри свега пет метара мреже за прозоре.

С. БУРИНА

Газда Јагош има повлашћене муштерије

Настају све лепши, топлији дани. И људи који иначе не пију, радо се освеже чашом пива. Али њега још увек нема у свим кафанама. Зато је сасвим разумљиво да су оне које точе пиво просто опседнуте.

Међутим, и ту има још увек повлашћених. О томе најбоље сведочи случај сопственика кафане „Црвени петао“, Јагоша Никчевића, у улици Генерала Жданова број 7.

Кад сам га замолио да ми да две чаше пива да понесем кући, — пошто ми је другарица, која је у другом стању, зажелела пиво, — набусито ми је одговорио:

— Пиво имам само за своје сталне муштерије.

На моју примедбу да се не сме правити разлика између гостију, пристао је да ми сипа чашу пива, под условом да је у кафани попијем. За то време, међутим, приметио сам да „газда“ Јагош узима од једног госта лонац, а затим му га враћа до врха напуњен пивом.

У Београду постоји заиста велики број кафана, па мислим да нема разлога да се даље трпи овакав кабадахилук разних „газда“ Јагоша и њима сличних. Утолико пре, што су баш они најпостојанији помагачи „црне берзе“, а њихови локали су често стециште беспосличара и дангуба, који су истовремено и најбесомучнији

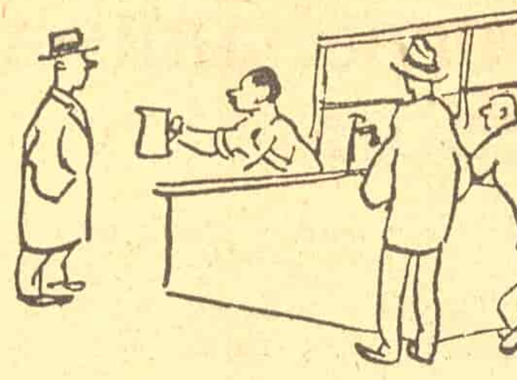

„критичари“ свега и свачега што се предузима у општем народном интересу.

Младен КАПЕТАНОВИЋ

Против бирократије

КО ЈЕ КРИВ?

Гранап из Куманова послао је 10 овог месеца вагон свежег јагњећег меса за потребе Београда. Услед лаке кварљивости роба је послана „убрзаним брзовозним возом број 101“ (како пише у товарном листу) и плаћена је дупла такса за најхитнији транспорт.

Гранап из Куманова имао је дужност да обавести о овој пошиљци заступника београд-

ског Гранапа за Македонију, који се налази у Скопљу, како би овај на време обавестио своју централу у Београду о доласку транспорта. Међутим, заступник из Скопља путовао је у то време за Београд, због чега није могао бити обавештен о пошиљци. Робу је, и поред тога, требало отпремити и она је послана.

Брзи воз са вагоном јагњећег меса стигао је у Београд 11 овог месеца у 6 часова и 57 минута, али одговорни органи на железничкој станици нису нашли за потребно да обавесте о пошиљци београдски Гранап и Градску кланицу, на које је роба била упућена.

Заступник Гранапа, који се налази у Београду, распитивао се на станици о вагону за који је претпостављао да треба да приспе и сазнао је да је вагон већ стигао. Он се заузео заједно са надлежним органом Градске кланице и вагон је, најзад стигао пред Градску кланицу око 2 сата.

Од Куманова до Београда овој пошиљци било је потребно 13 часова путовања, а од главне железничке станице до Градске кланице пуних седам часова. Ко је због овога крив?

Стојан МИХАИЛОВИЋ

★ ★

Пошаљимо наше пионире у природу

Наступају топли летњи дани и велики школски годишњи распуст, а са њима се јавља и проблем летовања наших пионира. Циљ је да ове године оде у природу што је могуће више београдских пионира.

Како данашње стање саобраћаја и финансиске могућности не дозвољавају одлазак већих група на море или у Словенију, одлучено је да се у близини Београда, на Авали, Космају и Фрушкој Гори, оснују пионирска летовалишта. У њима ће сви најмлађи Београђани, без обзира на имовно стање, моћи да проведу месец-два на свежем ваздуху, са добром исхраном и под стручним надзором. За оне најсиромашније пионире, који нису у могућности да плате ни одређени минимум, потребно је да се синдикалне подружнице фабрика и установа, у којима раде њихови родитељи, побрину и обезбеде им одређена новчана средства. Исто тако могу и поједине установе, насеља и масовне организације, или грађани појединих улица, добровољно да сакупе потребне своте новаца за сиромашне пионире свога краја.

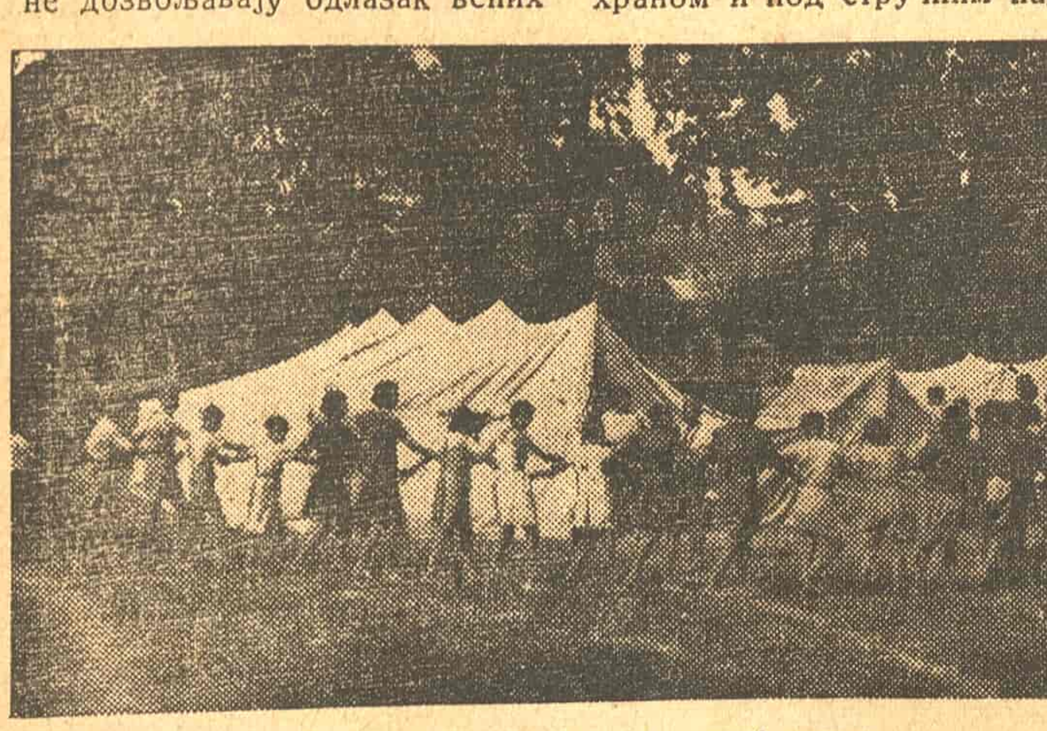

Пионирско коло у боровој шуми

За ону децу која неће моћи из било којих разлога да оду на летовање оспособиће се сви базени по београдским парковима а отвориће се и пионирска купатила на Сави и Дунаву. Поред тога, ти пионири одлазиће групно једном или двапут недељно у Кошутњак.

Београдски пионири су били вредни ове зиме: они су учествовали у свим акцијама и нису занемарили учење-зато су и заслужили да им се пружи могућност пријатног одмора у природи.

ФИНА ДЕЦА

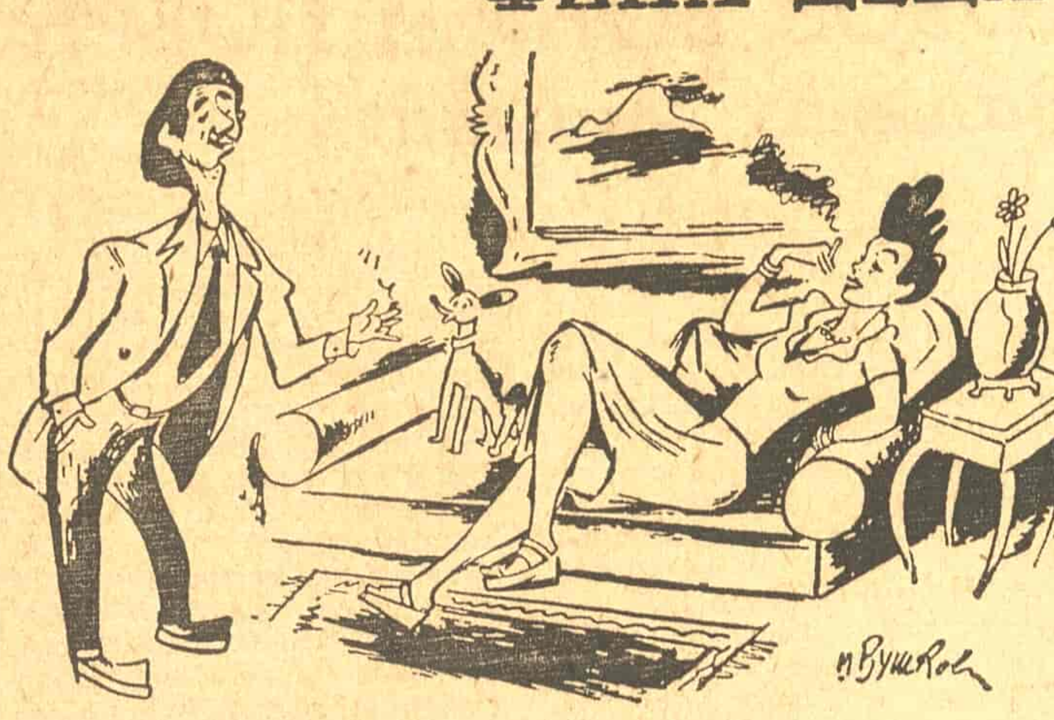

— Је ли, Џони, како се звао твој ћале?
— Уф, банално, замисли, звао се Ранисав.

Грађани Београда предлажу...

У Топчидерској ресторацији могу се добити само вино и шприцери

Топчидер је једно од најприступачнијих и најомиљенијих београдских излетишта Услед трамвајске везе, ту највише долазе родитељи са децом. Али, уколико се деси да неко од деце ожедни, и родитељи га одведу у једину топчидерску ресторацију испостави се да се од пића може добити једино вино и шприцер.

Да ли је то у реду?

Данас, кад је у изобиљу воћних сокова, треба омогућити нашој деци да у јединој ресторацији Топчидера добију оно што им одговара.

Ако је то неизводљиво у оквиру ове ресторације, онда треба Грамлек или Зугоп да отвори неки павиљон, који би и деци и свим осталим грађанима могао да пружи добро и здраво освежење.

Даница ШЕВИЋ

Зашто заобилазно?

Недавно смо добили жуте пруге на прелазима главних артерија, које регулишу кретање пешака. То је обрадовало све оне који уживају у сређивању свега у нашем граду.

Међутим, и сама сам приметила, а и многи из моје средине, да је веома заобилазан прелаз са празног платоа на тротоар пред Позориштем, као и прелаз из Француске улице на сквер око Споменика. Сматрам да је циљ регулисања кретања да се грађанима изиђе у сусрет. А на овом месту то није учињено. Ко жури, за њега ови прелази претстављају немило одуговлачење.

Што је најчудније, жуте пруге су постављене баш тамо где су некада — пре стајали ланци, које је поставио окупатор, тако да ми се чини да ми данас сасвим безразложно идемо незгодним и заобилазним путем.

Предлажем да се то измени и да се жуте пруге поставе онако, како захтева само кретање грађана.

Д. ЈОВАНОВИЋ

Шта ће нам „Грчка краљица“

На Дан победе прошетао сам до Калемегдана. Пролазећи поред познате кафане, где обично свраћају наши Ужичани, пала ми је у очи лепо очишћена мермерна табла, пред вратима кафане, на којој још и данас крупним словима пише »Хотел и кафана Грчка краљица«.

Мислим да наш народ ни једна грчка краљица није ничим задужила. А исто тако мислим да би наши Ужичани и даље посећивали ову кафану, ако би власник кафане ту таблу скинуо, као што смо уосталом скинули многе друге натписе и табле са улица и јавних локала, чији су написи вређали наш национални понос.

Душан ЈОКИЋ

Београдске слике

Калемегданска тераса отвара поглед на пејсаж Земуна и ушћа Саве. После дневнога посла ту је пријатан одмор

Писма уредништву

Двадесет динара за боцу киселе воде

Био сам на утакмици „Хајдук“—„Партизан“ и свратио у бифе да узмем флашу киселе воде. Али, на моје велико изненађење, флаша воде, која у мало-продаји стаје 8 динара, наплаћена ми је овде ништа мање него 20 динара.

Сматрам да на ово треба скренути пажњу одговорних. Данас се не сме дешавати по предратној пракси, да велика потражња подиже цене.

Спасоје ЛАЗАРЕВИЋ
омладинац

ОТВОРИТЕ ТРАМВАЈСКА ОКНА!

Принуђен сам да се возим трамвајем, јер радим у центру града, а станујем на периферији. А колика је кубура и тортура, коју подносимо сви ми, који се возимо на дугим релацијама, откад је отоплило, — можда не може да схвати онај који иде пешице или се вози колима.

Препуни трамваји су прави казани, јер су окна махом затворена. Уколико се неко отвори, то је исувише мало. Ако човек уђе чисто одевен, излази скроз мокар и изгужван, а онда га ветар, кога у Београду увек има, заспе прашином.

С. ПЕТРОВИЋ

СЛЕДОВАЊЕ НА РАТЕ

Када се одређују следовања за поделу грађанству, подразумева се да продавнице треба да их подигну у целости. Међутим, тако се не поступа. Чак и задружне продавнице, које располажу потребним возилима, не подижу одједном све додељене артикле. У продавници број 2 Прве рејонске задруге потрошачи су уплаћивали износ за целокупно следовање, а тек при пријему намирница уместо сока од поморанџи издавани су им бонови. Сваком купцу речено је да за сок може доћи кроз који сат. Међутим, читавих пет дана потрошачи су узалуд навраћали, а сок није стигао.

Да ли се сме дозволити да се због чије било немарности потрошачи малтретирају и да особље мора да подноси многобројне протесте

Даница ПЕРИЋ

Радови у радничким баштама

Радничко-намештеничке баште обухватају површину од 258 хектара земљишта. Ту је урачуната и површина од 104 хектара, коју обрађује Месни одбор ПТТ службеника.

Недостатак евиденције о расположивом земљишту, коју је требало да води Пољопривредни отсек Комуналног одељења, био је у време расподеле земљишта највећа сметња да и веће површине буду обухваћене радничко - намештеничким баштама.

У обраду башта укључено је 77 колектива, који укупно броје 4844 члана, док је индивидуалном обрадом обухваћено 1629 радника и намештеника.

Сетвена комисија при Месном синдикалном већу благовремено је набавила и разделила 69.800 кг разног семена. Највише је набављено и засејано кромпира, јер је то један од најпотребнијих артикала за исхрану, а уједно и најпогоднија повртарска врста за радничке баште у садашњим приликама.

Сетвене комисије при синдикалним подружницама треба тачно да воде евиденцију о успесима и недостацима при обради башта: да воде рачуна колико је семена засејано, колики су трошкови обраде, колико је утрошено радних часова, ко се највише истакао у раду итд. То ће послужити као корисно искуство за будући рад. Стручњаци сетвене комисије при Месном синдикалном већу ће кроз неколико дана поћи на терен да на лицу места прегледају рад у баштама, да указују помоћ и да дају упутства за отклањање недостатака. Зато треба имати сређене податке, како би сетвена комисија у свако доба имала јасан преглед целокупног пословања.

Фронтовски дописи

НОВА АКЦИЈА ГРАЂАНА ПРВОГ РЕЈОНА

Оправка кружног пута око Калемегдана

У подножју калемегданског бедема удариле су прве мотике на кружном путу од Карађорђеве до Душанове улице. Грађани Првог рејона схватили су важност ове саобраћајне везе и својим одзивом показали пуно разумевање за обнову своје земље. У понедељак, када је рад отпочео, колона од три стотине грађана нашла се на терену за рад.

Стручњаци су предвидели преко 6.000 радних часова да би се пут уредио. Технички отсек извешће стручне радове.

Организација рада у Првом рејону спроведена је добро. Све је предвиђено. Раздеоба посла учињена је према насељима. *Десанка ЂОРЂЕВИЋ*

* * *

Ко улази за време претставе у позоришну дворану

Више пута било је писано о томе, да у позориште треба доћи пре почетка претставе, да се не би правила сметња публици која је дошла на време.

Код нас, као по неком правилу, има известан број грађана који редовно закашњавају на позоришне претставе. Ради тога, управа Народног позоришта, сасвим оправдано, донела је одлуку да нико не може ући у позоришну дворану за време претставе.

Пре неки дан, на претстави „Кавалерија рустикана“ и „Пајаци“, ово наређење управе Народног позоришта изгледа, није важило, јер се за време опере „Пајаци“ улазило у позоришну дворану, бар на прву галерију, како се хтело.

Интересовало ме је, пошто ми је добро познато да се за време претставе нико не пушта у дворану, ко је то улазио. По завршеном првом чину опере „Пајаци“, кад се светло упалило, веома сам се изненадио видећи да су то све чланови Народног позоришта: Ружа Текић, драмска глумица, Исак Амар, секретар драме, Никола Јањић и Максо Савић, оперски певачи.

Кад је већ забрањен улаз за време претставе публици која плаћа улазнице, онда би та забрана требало, на првом месту, да се односи на чланове Народног позоришта, јер су баш они најпозванији да буду пример осталој публици у одржавању реда и дисциплине у Народном позоришту.

Лазар ДЕКИЋ

КУЛТУРНИ ЖИВОТ

О културном животу наше деце

Масовни културно-просветни живот IV рејона развија се видно. Нижи и виши аналфабетски течајеви обухватили су наше домаћице, раднице, раднике, Шиптаре и Циганчице. Зидне новине, са којима се срећемо у свакој улици, доказ су културног уздизања, оне су све боље технички и естетски уређене, а по својој садржини израз су живота саме улице. Рејонска библиотека, сваконедељна предавања, клубови и приредбе потпомажу овај културни развитак. Али има нешто што смо занемарили у овом културном замаху, а то је културни живот наше деце. Наша деца ван школе немају никаквог културног живота.

Она немају ни својих дечјих библиотека, ни клубова, позоришта и биоскопа. Немају ни музичких, ни литерарних, ни фискултурних кружока — немају ни једног кута где би могли корисно провести време. Рат је развио код наше деце пуно лепих особина, као љубав за домовином, борбеност, свест за обновом и изградњом своје земље. Деца се залажу по свим акцијама истом пожртвованошћу као и одрасли; али рат је оставио и рђаве навике код деце, као непоштовање старијег, слабо интересовање за књигу, наклоност према трампи и купо-продаји. Треба децу одвојити од улице пружањем културно - просветног живота и забава. Треба цео живот детета испунити васпитним мерама: игром, песмом, књигом, дечјим филмовима, претставама и клубовима. Треба развити фискултуру у највишој мери, јер њу деца воле у свим њеним гранама и облицима. Деца се и сама скупљају по улицама и неорганизовано се баве лаком атлетиком, простим стројним вежбама. Она нам сама говоре шта воле, за чиме имају нагона и од чега треба да пођемо. Питањем организације културног живота наше деце ван школе треба се дубље позабавити, јер је питање културног развитка наше деце и питање будућности наше земље.

Вука ЖИВКОВИЋ

Могућности наше народне игре

Поводом последњих приредаба група за народне игре

пише: Др Ж. МЛАДЕНОВИЋ

У оквиру првомајског народног весеља организовао је Градски културни одбор приредбу са народним играма на Славији. Програм је био разноврстан и обилан, а присуствовало му је неколико хиљада гледалаца, више но ма на којој сличној приредби у Београду.

Интерес за народне игре био је код нас врло жив и раније. Што је он пошао правилним путем, велика је заслуга Љубице и Данице Јанковић, које су издале три књиге народних игара, (1934, 1937 и 1938 године). Прикупивши са народног врела и научно обрадивши неколико стотина народних игара, оне су дале могућност за њихово извођење онако како их народ игра. То је било неопходно потребно и раније, а нарочито је важно данас.

После успелог гостовања Ансамбла народне игре СССР-а интерес за народне игре још више је порастао. У последње време он је и код нас, може се рећи, достигао кулминацију. Почело се са оснивањем многих рејонских, синдикалних и омладинских група за народне игре. Таквих је група, у мањем обиму, било и раније. Систематски и трајно почело се са њиховим оснивањем тек у последње време, у вези са општим полетом наше народне културе, а највише захваљујући оснивању Централне групе за народне игре при Градском културном одбору у Београду.

Разумљиво је што је у нашој јавности стављено на дневни ред питање: на који начин треба приказивати наше народне игре? Постоје две могућности за то приказивање: да их изводе играчи из народа, који их, тако рећи, носе у крви, или аматери, даровити појединци, који су их научили. Ни у једном ни у другом начину извођења народна игра не сме се изменама унаказити. Она мора да сачува своје кораке и њој својствено држање играча, имајући при томе у виду различите психолошке одлике појединих наших области. Нико не сме да на своју руку мења кореографски и стилски народну игру и да је тако измењену назива и даље народном, јер на тај начин подмеће народној уметности оно што није њено. То, разуме се, не значи да се на основу мотива народних игара не може уметнички даље стварати; напротив. Наше уметнике-кореографе овде очекује захвално и неисцрпно поље рада. Али, као и у књижевном и музичком стварању, у кореографској обради треба тачно да се зна шта је народно, а шта уметниково. Зато се приликом извођења народних игара мора увек јасно истаћи свако отступање од народног, у чему је и у чијој обради. Сваки друкчији рад је неправилан и мора се оштро осудити у интересу чувања наше народне игре и правилног развоја њене уметничке обраде.

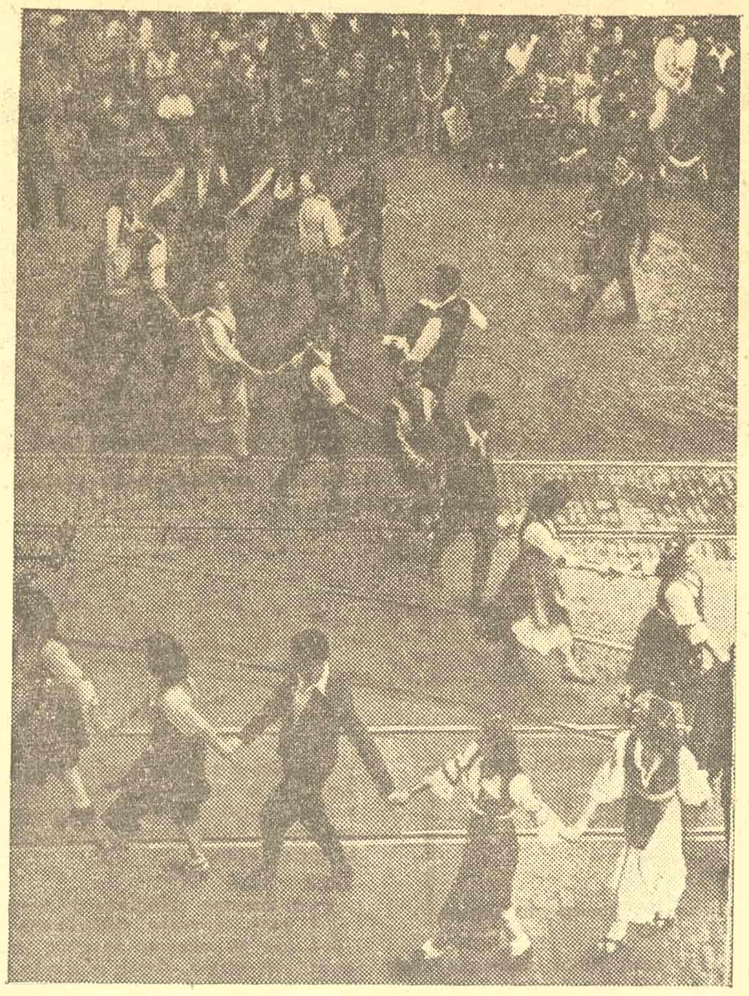

Шумадиска омладина изводи народне игре пред трибином маршала Тита на свечаној првомајској прослави

Показало се као технички доста тешко скупљати играче из народа ради репрезентације народне игре. Да би се могле приказати игре свих наших народних република, требало би доводити играче из свих њих. Па и то не би било довољно, јер и они, без нарочите припреме, не би били у стању да изведу игре свих својих крајева. Ни уметнички то увек не може да успе, јер сваки човек из народа није у стању да без постојаног увежбавања игра тако да на највернији и најбољи начин прикаже игре свога краја, као што то могу даровити појединци из тога краја. Отуда се намеће потреба, нарочито када је у питању приказивање наше игре странцима, да се увежбају даровити играчи аматери или професионалци, који ће бити у стању да изводе све игре свих наших народних република. Они ће моћи да нашу народну игру изведу и верно и сценски импресивно. Да је то потребно довољно смо се уверили приликом наступања наших група за народне игре пред руководиоцима Ансамбла народне игре СССР-а, у учествовању Централне групе за народне игре на годишњици Освободилне фронте у Љубљани, као и на првомајској приредби у Београду.

Посматрана кроз овакво схватање, првомајска приредба група за народне игре карактеристична је и поучна. Међу групама које су наступале, најверније и најближе народном духу извеле су игре Централна група за народне игре, група „Лола Рибар" као и оне групе које су руковођене истим начелима, док је група „Абрашевић" највише отступила, и кореографски и стилски, од праве народне игре. Ван програма играли су Истрани и Македонци. И Македонци су доста стилски отступили од праве народне игре, нарочито у држању играчица, а то је штета.

Приликом свечаног отварања Етнографског музеја, на дан 4 маја, Централна група за народне игре, као група која најверније гаји народну игру, приказала је низ игара из разних крајева Југославије. После прегледања богатих етнографских збирки у Музеју угледни наши и страни посетиоци имали су ретко уживање да испред Музеја, као оживеле фотографије из изложбених просторија, виде права народна кола у живописној шумадиској ношњи.

У погледу извођења народних игара ми данас стојимо знатно боље но раније. Централна група за народне игре при Градском културном одбору има све услове да постане група која ће најверније и са највише уметничког смисла изводити наше народне игре. Њој је осигурано уметничко и научно руководство а несумњиво да ће јој се ставити на расположење и материјална средства потребна за стварање гардеробе и оркестра. Потребно је што више олакшати даљи развитак овог колектива пред који се стално постављају важни задаци и које он са успехом решава. По свој прилици да ова група има највише услова да једног дана прерасте у велики ансамбл народне игре, који ће нашу игру са успехом репрезентовати не само код нас него и на страни. Као и у другим облицима народне културе, наш народ је и у погледу народних игара стваралачки активан. Наше народне игре одликују се таквим богатством облика и психолошким особеностима као ретко које игре других народа. Оне су данас оно што ми имамо као најтипичније и најживописније да покажемо онима који се интересују за нашу народну културу. А и поред тога, оне су изванредно средство за међусобно упознавање наших народних република.

Етнографски музеј у Београду

У Етнографском музеју у Београду, чије су збирке пет година биле спаковане, чуване и премештане по подрумима и таванима из једне у другу зграду (приликом чега је знатан део и уништен или оштећен), данас отвореном, обновљеном и преуређеном, може се свако лако упознати са најкарактеристичнијим примерцима из народног живота, његовом привредном и уопште духовном културом.

Али највећу пажњу побуђује и оставља најдубљи утисак, свакако велики избор и шароликост наших народних ношњи. У посебним витринама изложене су народне ношње из свих наших крајева. Ту се у првом реду истиче црногорска и херцеговачка, мушка и женска народна ношња, затим она из Далмације и Босанске Крајине, па Македоније из околине Гњилана, Грачанице, Галичника, Дебра и Битољског Поља, па Косова и Метохије. Народне ношње из Источне Србије затим из околине Ужица, па из Шумадије и Посавине, Срема, Баната, Бачке, Барање, Славоније, Хрватског Загорја, итд.

Фолклор наших народа огледа се и у занатским производима, где видно отскачу предмети израђени од сребра, бакра, костију или савршени везови на тканинама. Ту резбарија и филигрантски радови заузимају прво место. Са необичним даром и развијеном маштом наши народни уметници стварали су и украшавали разна оружја, приборе за пушење, крстове и друге црквене предмете, док су непознате жене уметнице везле на кошуљама и јаглуцима, чаршавима и столњацима дивне орнаменте.

Богата садржајем и ненадмашна у своме уметничком остварењу наша народна песма претставља врхунац духовне културе наших народа. Наши народни уметници, у тежњи да своме духу даду још јачи израз, створили су и нашу народну инструменталну музику. У Музеју је изложено више примерака народних музичких инструмената.

Етнографски музеј у Београду претставља драгоцену научну збирку. Сем тога у њему се налази и лабораториум, као и одељење за етногенезу, и сала где ће се редовно одржавати предавања и приказивати филмови из етнографске области.

Тако обновљен и употпуњен Етнографски музеј у Београду претставља значајан допринос општем културном уздизању наших народа.

С. МАРИЋ

Борба против неписмености

У очи првог маја одржан је испит аналфабетског течаја у другом насељу Првог рејона у згради Дома слепих девојака. Течајем је руководила и организовала га Радмила Милосављевић, чиновница Министарства просвете Србије.

Постигнути успех у тачном читању, писању, правилном рачунању и упознавању са најновијим историским догађајима и друштвеним питањима доказује да су течајке уложиле велики труд и напор као и руководилац.

Најстарија полазница, Милка Мрвић, у 56 години показала је пример млађима, како се учи и просвећује. Она је тачно и логички повезано излагала догађаје из ослободилачког рата и складно повезала са садашњошћу.

Расположење у раду и присност у опхођењу течајаца и руководиоца карактеришу дух течаја.

Недостатак је, односно тешкоћа у раду нестручних лица на аналфабетском течају, непознавање метода рада у букварској настави, те се успех постиже кроз велике напоре.

УМЕТНИЧКИ ПАВИЉОН НА МАЛОМ КАЛЕМЕГДАНУ

Са колективне изложбе сликара Трумића и вајара Бесаровића

Етнографски музеј: рибарски чамци и рибарски алат

ИЗ СТАРОГ БЕОГРАДА

Велика школа

(1808—1812)

Шестог августа 1807 године Доситеј Обрадовић је за свагда прешао у Србију. Тог дана изјутра слегао се силан народ на београдском пристаништу. Београђани су одушевљено дочекали старог Доситеја. Са града су грмели топови. То је био поздрав младе уставничке српске државе једном од највећих синова српског народа.

Доситеј Обрадовић провео је своје последње године у Карађорђевој Србији, он је увидео да без истинске народне слободе нема ни правог рада на просвећености. »На врховима високих планина, нек се чују песме од јунака. По ливадама веселих долина слатки гласи српских девојака« — певао је Доситеј у својој Пјесми о избављењу Србије, у почетку Карађорђевог устанка. Дошавши у Србију, он је осетио пуни замах слободе и сав се предао родољубивом раду да би што више користио своме народу. Ускоро по преласку у Србију, он је именован за директора свих српских школа. Додуше тих школа није било много, али Доситејев задатак био је да буде што више не само народних основних школа, него и виших училишта каквих у Србији још никада није било. Неколико месеци после свог доласка у Србију, новембра 1807 године Доситеј је у Београду отворио прву средњу школу, гимназију, изгледа дворазредну. Тада се о Србији прилично много писало у европским листовима. Поводом отварања прве гимназије у Београду француски лист »Монитер« донео је следећу белешку: »Још од месеца новембра, (1807), постоји у Београду завод намењен васпитању омладине. Уређен је по немачком начину и стоји под управом ученог Србина Доситеја Обрадовића. По наредби Совјета по истом ће се плану уредити српске школе и по осталим варошима и варошицама«.

Али Доситеј је желео да оснује једну школу која би по рангу требало да буде изнад свих, која ће припремати руководећи кадар за послове младе српске државе. То је требало да буде први српски универзитет, Велика школа — како је одмах у почетку прозвана. Велика школа отворена је 1 септембра 1808 године. То је био један од најзначајнијих културних догађаја у српском народу о коме су писали и страни листови. Свечану беседу прочитао је Доситеј Обрадовић који је био уједно и ректор Велике школе. Доситеј је говорио о »достојном почитанију к наукам«. А сутрадан почела су у школи предавања. Како је изгледао тај први српски универзитет. ко су били професори и ђаци, какви су били уџбеници и шта се учило? Савременици су о томе прилично забележили. Уз остале је био ђак Доситејеве Велике школе и Вук Караџић. Лазар Арсенијевић - Баталака у својој »Историји првог устанка« забележио је неколико врло интересантних података о ђацима, професорима и раду у Великој школи. И он је био њен ђак.

Испрва у школи није било много ђака, а био је само један професор — Иван Југовић. У школу су се примали младићи који су већ знали прилично читати и писати. »Клупа у школи није било, каже Вук Караџић, него су ђаци унаоколо сједили на сламнијем столицама«. Прве године учила се »свемирна историја«, »свеопште земљописаније«, рачуница, немачко читање и писање и почетак немачке граматике. Уџбеника, разуме се, није било. Професори су говорили и диктирали ђацима па би ђаци то све после учили наизуст. Уџбеник »Свемирна историја«, који је превео Иван Југовић и служио се рукописом тог превода као табацима за предавање, настао је посве случајно и врло необично. Вук Караџић је у дућану неког Јове Лотара, (звали су га тако јер се говорило да никад не пости), пронашао гомилу старих немачких и латинских књига. Вук је понео књиге Ивану Југовићу и Југовић једну немачку одабере за себе, а другу опет за Вука да је тај пред ким чита како би научио немачки. Југовић је за себе задржао неку општу историју света на немачком језику која је овако почињала: »Овај свијет стоји, како нам свето писмо доказује, више од 6000 година. Али он није овакав створен као што се сад очима нашим показује, јер градове и вароши и многе друге ствари бог није створио. него су их људи мало помало сачинили«. Ту историју превео је са немачког на српски Југовић. »Ја бих му свагда ујутру, каже Вук, донио и на сто метнуо по једно стакло од розолије у слами или у шишу јадранске шљивовице, коју би он преводећи књигу почесто припијао, док је до подне сву не би попио. Што би тако до подне превео, оно би после подне, особито увече, мени читао питајући ме разумијем ли, па ако нешто не бих разумио, оно би ми тумачио.« Тако је настао први српски »универзитетски« уџбеник.

Број ђака у Великој школи постајао је све већи а тако и број професора који су се иначе прилично мењали. Међу професорима Велике школе био је једно време и Сима Милутиновић-Сарајлија. Када се број ђака увећао и она једна соба у коју је дотада школа била смештена постала премала, Совјет је одлучио да школу пресели у већу, угледнију зграду. То је она зграда која још и данас постоји на Јовановој пијаци. Па и ђаци нису стално остајали у школи до завршетка својих наука. То је било бурно време великих битака и сталне напрегнутости у одбрани отаџбине. По наређењу Совјета ђаци су одлазили да замене погинуле војводе, да буду војни команданти или да преузму коју другу државну службу. Нова зграда, у коју се преселила Велика школа, била је прилично пространа. У приземљу су смештена три разреда (класе) »нормалне школе београдске« — »а у горњем кату три собе наређене су биле за три класе Велике школе. У двема другим собама седела су оба професора, (1809), а доцније седио, по старешинству, само најстарије класе професор. Поред ових осам соба доградило се још једна велика соба у којој су, доброучећи се сиромашни ђаци, покрај благодејанија правитељственог и обитавалиште имали.« Велика школа је радила до августа месеца 1812 године. По завршеном испиту из школе је изишло седам ђака који су одмах ступили у државну службу. Велика школа током свог развоја имала је три класе. Предавани су, према одговарајућим годиштима, разни предмети: правнички, филозофски, војнички и богословски. Осим тих предмета ђаци Велике школе морали су да уче »рехтовање« са сабљама и егзерцир са пушкама. »Оба ова оружја дало им је правитељство, из војених арсенала града београдског, на свакдашње њихово употребљење. С првим обучавао их је, коњаника београдских капетан, Петар Ђурковић; а у другом, један официр и два наредника руског нишлотског полка, докле је овај у Србији налазио се«.

Сама школа није имала никаквог устројство — »љубав к отечеству и потреба земаљска написале су штатут за ову школу у глави правитељства и у души и срцу професора« — каже у својој Историји један од њених ђака Лазар Арсенијевић - Баталака. Професори нису имали одређено време колико ће који часова недељно предавати. »Они су, изјутра и по подне, у своје класе долазили и толико сати у њима пробављали, колико је кад, и који предмет за очитање, а нарочито за истолковање, задржати их неопходимо могао. Сваки дан су професори редовно, изјутра три а по подне два сата, дакле пет сати, а више и више пута, и по шест на дан, у својим класама проводили.«

У оно време када је јунаштво на бојном пољу била најлепша врлина, српски младићи - ђаци Велике школе најрадије су слушали предавања из »свемирне историје« о јунаку Леониди, о Муцији Сцеволи и другима »који су више свега живели само зато да се жертвују за отечество и род свој«. Па и ђаци Велике школе »већ су били један другоме и ова имена понадевали«.

Нешто пре катастрофе српске државе, завршен је и рад Велике школе. Србију су заокупиле велике невоље и требало је мислити само на спасавање отаџбине. После завршених испита августа 1812, рад Велике школе није више ни настављан.

В. К.

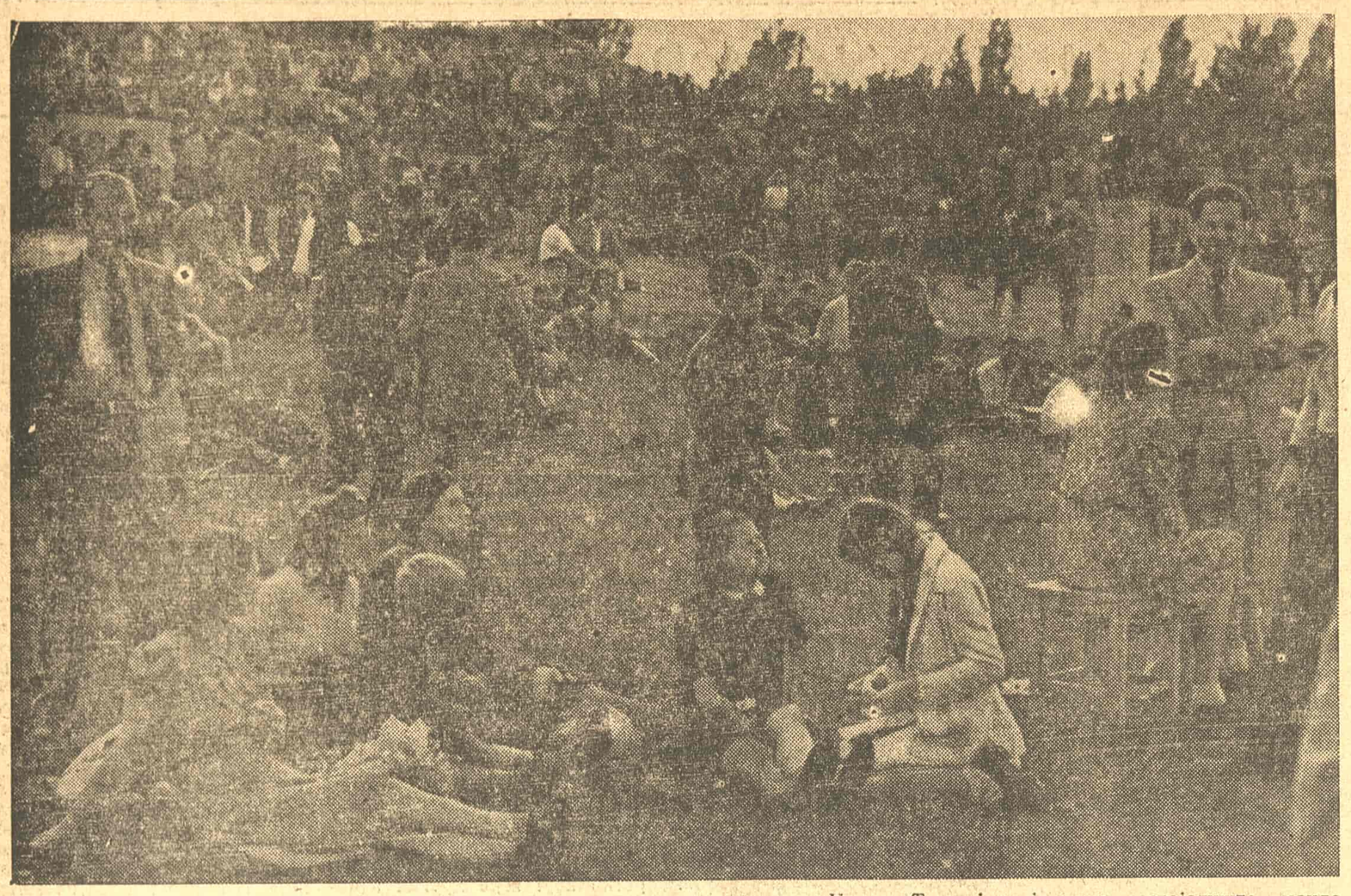

Као и спортска игралишта, и тркалиште код Цареве Ћуприје није више састајалиште „монде-на“ где се врши смотра тоалета, већ недељно одмориште Београђана

Како се Београд одмара

Илустрована репортажа „20 октобра“

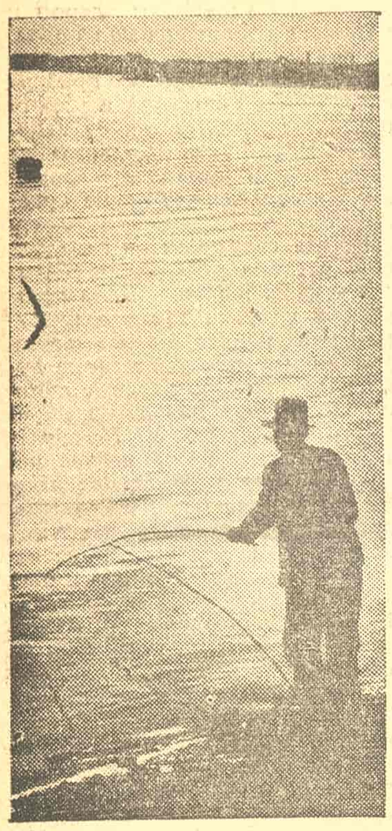

Јутром и вечером, пре и после посла, пецачи се одмарају на тихим обалама, уз бачену удицу

Нисмо принуђени да тражимо плодове нашег рама. Они нас сами поздрављају — као другови...

Од тренутка кад су први ослободилачки тенкови зашкрипали на плочнику Београда — до данас, радило се вредно. И урадило се много. Није то постигао неко са стране. Све је дело готовости и труда нас, грађана Београда.

Довољно је да погледамо...

Ту на месту експлозије, никао је прозрачан ћилим траве. Уместо изрецканих рушевина — шибље се осуло цветом. Ево уредне рекламне табле, ено жичане котарице за отпатке. Овде је оправљена фасада, и кућа је ведра, као умивена. Тамо је уређен излог, и у њему је обиље робе. Табла: „Слободна продаја“ зауставља пролазнике. Свирају звиждаљке саобраћајаца, лепезасти млазеви воде спирају оправљене плочнике. Државна трговачка предузећа обарају цене. Задруге сигурно корачају напред. Грађани су у новој обући, новом текстилу... Заборавили смо глад и немаштину, заборављамо редове и чекања.

Пре године завршила се велика светска катастрофа. Многе државе, нашег удеса, још гладују. А овде, све што гледамо око себе, што нас испуњава поносом, — наше је дело. То је урадио Београд. Радни Београд, напредни Београд, прегалачки.

*

Напоран рад, залагање за заједницу, тражи и заслужени одмор. И Београђани се одмарају. Много је наших скупних и појединачних одморишта Много је облика одмора. А сваки Београђанин нашао је свој и одмара се задовољно. А шта је пријатније од задовољног одмора?

Под светлим небом ранога лета, на градској периферији — велико спортско игралиште. Потрављен терен, нове трибине, велике заставе на ветру и — двадесет хиљада Београђана.

Са Авале струји свежина шуме. На зеленом пољу одвија се лакоатлетско такмичење. Потом утакмица кошарке и, најзад, врхунац: футбалска утакмица.

На трибинама, једни до других, седе алатничар, намештеник »Просветине« продавнице, комунални радник, чиновник министарства, уредник листа, радник ложионице, лекарка, војник, ученица, министар, ватрогасац. И сви се они одмарају. Сутра почиње нов радни дан А сада, ту, пред очима, које целе седмице напрегнуто прате ток рада, — зелено је поље, пространство, сунчани пејзаж и племенити спортски напори: борба за бодове, који труд читаве екипе своде под једну цифру.

*

Десно: циновски радови на изградњи Панчевачког моста. А овде: тишина Необична тишина. Само Дунав, у ситним жуто-зеленим таласима, пљуска обалу. Кваси сасушени муљ и љуља пловак на удици.

У тој тишини: неколицина људи. Пецају рибу — одмарају се

Јутро је. Дан је тих, сунчан. Они седе мирно: као дубоко замишљени. Уствари: заборављају ситне бројке књиговодства или звук машина за рачунање. Одвојени су од брда аката и регистара, од пењања на електричне стубове, од напорних превода са страних језика.

Овај тренутак има један проблем: добро постављен мамац. Једина радост: нестајање пловка под водом Значи, риба је загризла, — ту је..

*

Није само забава малишана, већ и одраслих: Зоолошки врт

Предвечерња хладовина и завршен рад доводи на његове стазе и пред кавезе мноштво Београђана. Они се окупљају око Божане, која шета лево - десно и застаје љубопитљиво; око Тарзана што, на изглед равнодушан, оштро мери својим жутим, лавовским погледом, сваки покрет.

Свежина зеленила и разноврсност животиња. То привлачи и забавља. По читаве породице проводе ту своје слободно време. Хране равнодушну ламу, посматрају купање трапавога медведа, драматичну борбу орлова лешинара...

*

Позориште, биоскопи, предавања, концерти, приредбе... Данас их има много. Пуне су све сале и просторије. Пуније но кафане и бифеи. Некад: било је то обратно.

Поштар се одмара од свог пешачења у удобној фотељи Коларчевог универзитета, слушајући предавање које шири његов видокруг. Дактилографкиња спокојно седи у позоришту, до ње је ткачка радница, кројачица, шваља Војне одеће.

Умивени после рада, одлазе на концерте. радници свих грана, свих слојева. Музика је свима приступачна. У сали, пуној уметнички повезаних звукова, заборављају дневни умор.

Београђани воле одмор који их подиже културно. Пред билетарницама је, зато, много света, а плакати привлаче пажњу свих грађана.

*

Тајанственији, склони размишљању и потпуном миру долазе на клупе Малога Калемегдана. У алеју борова.

Предвече: свеже је и тихо. Борови мирише. С времена на време и из Зоолошког врта допире клепет рода, рика лавова. Ти звукови животиња, сливају се са звуцима природе, са шумором лишћа и далеким брујањем града. Али све је ублажено. После зујања машина, звоњења телефона и дугих диктирања, — го је тренутак заборава и правог одмора.

*

До малопре повлачио је метлом кроз опустеле канцеларије. А кад је затворио прозоре, јавио се ноћном чувару. Потом је дошао кући, попио црну кафу и сада, са ашовом у руци, обрађује своју башту. То је његово задовољство, — и његов одмор.

Многи Београђани су тако, у слободним часовима, обрадили 'травњаке и баште. Потпомогли су и обраду и рашчишћавање рушевина.

*

Кабине савских купатила празне су, као напуштено саће. Још се обалом не рецка смех и довикивање. Али први купачи су ту. Леже на даскама, затворених очију... Упијају сунце Из замрачених, још хладних радионица и канцеларија, тај сунчани дан, то цвркутање птица из врбака, то уједначено зујање инсеката — одмор је и извор нове снаге.

*

Калемегдански град, са кулицама и Победником, високо је горе А ту је, недалеко, кула Небојша. Ту су градски бедеми. Силазе до Дунава и са њихових обронака залазак сунца, изнад ушћа Саве, најлепши је.

Потрављене падине одмориште су многих, који хоће да читају на миру. Да причају. Да сањаре. Ту је мир. Далеко је хука градских возила, жагор грађана.

Са времена на време проклизи рибарски чамац и весла пљескају о површину воде.

Велико црвено сунце осветљава пејзаж оштећене калемегданске падине. Доле, на кружном путу, једино, звоне мотике и ашови. Добровољно се ради на оправци пута.

*

Сваке недеље, сваког слободног дана, излетишта београдска примају хиљаде Београђана. Кошутњак, Топчидер, Раковица, Ресник, Авала...

Омладина трчи, смеје се, пева. Шумарци постају живи. Пропланци се испуњавају жагором. Са брежуљака одјекују довикивања...

Предузећа и установе одлазе на излете колективно. У одмору, забави и шали људи се зближују. Све боље и више разумевају једни друге. А касније, другови из тренутака одмора, остају другови на послу. Из тих другарских веза ниче допуњавање и потпомагање: побољшање рада.

Заслужени одмор Београђана је одмор што користи и оспособљава. Он је нужна, ведра, весела допуна раду.

Јулија ЛУЧЕВ

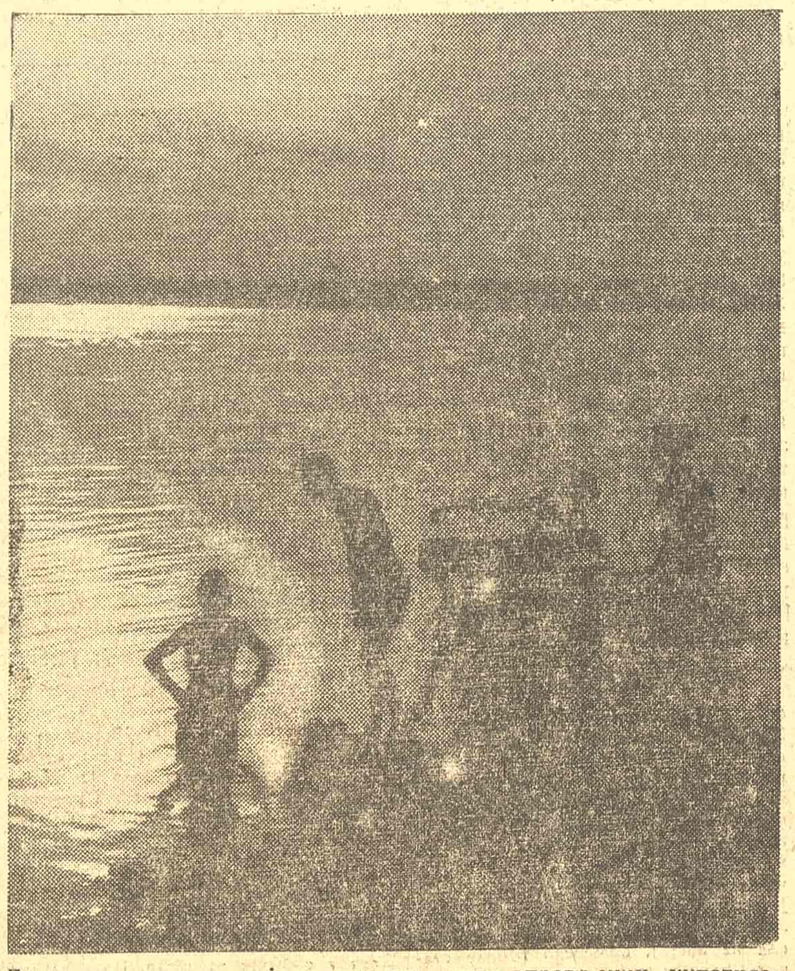

Док се одрасли сунчају на дасама ново-оправљених купатила, омладина се освежава на дивним плажама Дунава

Целе породице одмарају се у Топчидеру у сенци гранатих дрвета. То је освежење за следећу недељу рада.

Слободни смех

Стари занат

Лист „Ел миер“ сматра да се у енглеском Доњем дому кују озбиљне интриге против египатске независности и против Судана.

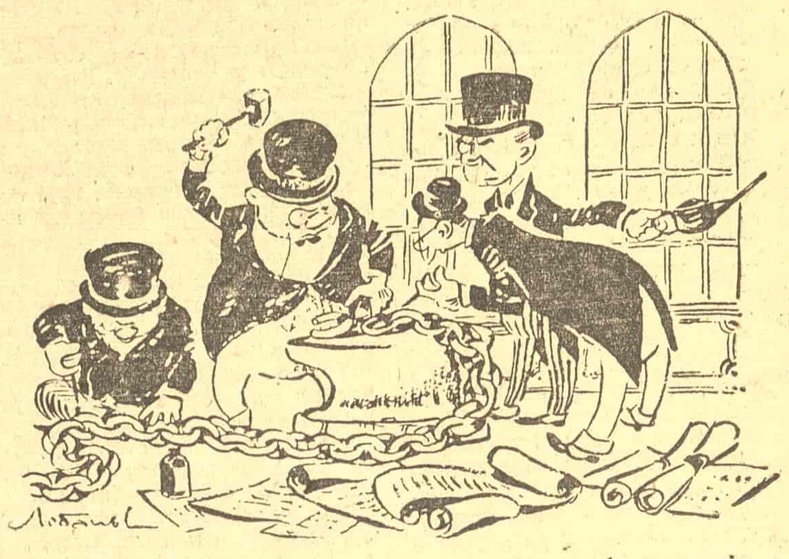

— Никакве ми, брате, интриге не кујемо, већ подмазујемо старе карике.

„УДАРНИЦИ“

Народи који имају овакву омладину не треба да се боје будућности.

(Из говора маршала Тита на Трећем конгресу омладине Југославије)

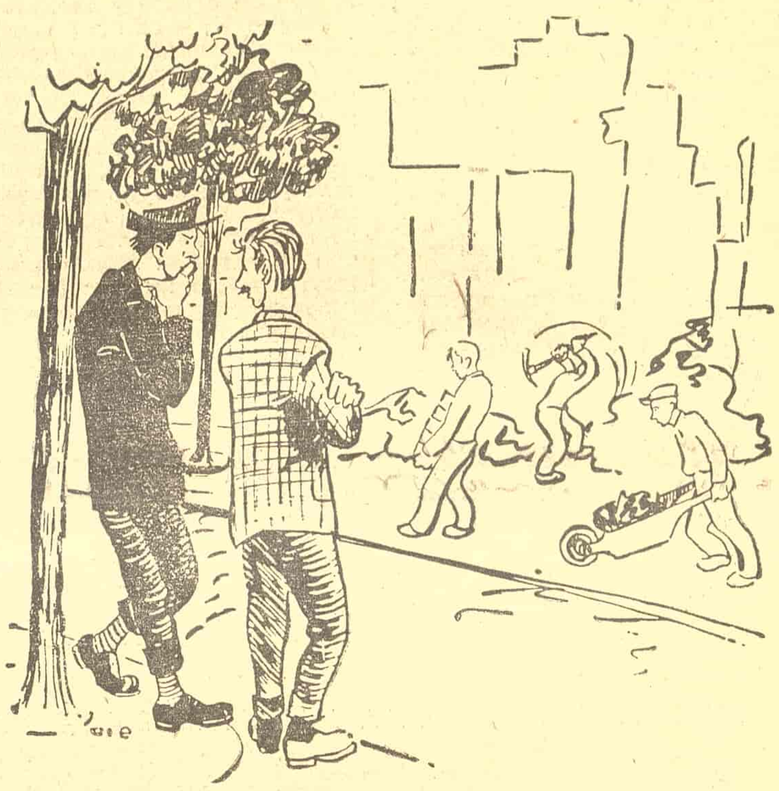

— Јеси ли чуо како свуда хвале нас омладинце!?

СИГУРНОСТ

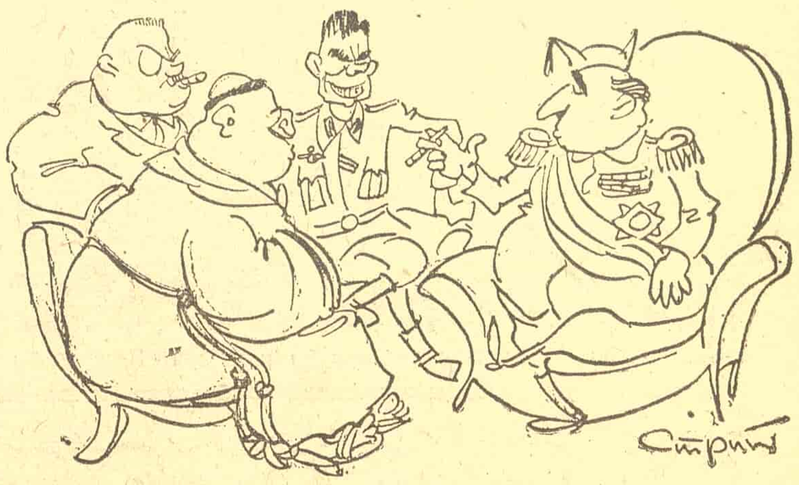

— ...Господо, нас никад неће смакнути, јер у противном би нестало угрожавања мира, а онда би они морали да изведу своју војску из Египта, Блиског и Далеког Истока, Грчке итд. итд.

Уредништво и администрација „20 октобра“ Влајковићева 8 у Београду. Штампарско предузеће Народног фронта Србије. Одговорни уредник Танасије Младеновић. Чек. рачун 62.317. Поштански фах 53